

Konferencija edukacijskih rehabilitatora 2023.

ZBORNİK SAŽETAKA

VODICE | 12. - 15. TRAVNJA 2023.

Nakladnik

Savez edukacijskih rehabilitatora Hrvatske
Ulica Jurja Križanića 33, Varaždin, Hrvatska

Urednik

Antun Zupanc

Lektor

Marija Antolić

Oblikovanje i prijelom teksta

Renata Kos

Naklada

mrežno izdanje

<https://www.savez-defektologa.hr/category/publikacije/>

ISBN 978-953-58871-5-7

Varaždin, 2023.

Organizator

Savez edukacijskih rehabilitatora Hrvatske

Suorganizatori

Hrvatska komora edukacijskih rehabilitatora
Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Hrvatska udruga za ranu intervenciju u djetinjstvu

Partneri

CARNET

E-GLAS

Pokrovitelj

Ministarstvo znanosti i obrazovanja

Organizacijski odbor

Renata Kos, predsjednica

Antun Zupanc

Blanka Horvat

Dubravka Vajdić

doc.dr.sc Zlatko Bukvić

mr. Edit Lemal

izv.prof.dr.sc. Ante Bilić Prcić

doc.dr.sc. Damir Miholić

Marina Šimanović

Programski odbor

Radmila Popović, predsjednica

mr. Tatjana Kovačić

Nataša Tomljanović

Nevzeta Zdunić

izv.prof.dr.sc. Sonja Alimović

izv.prof.dr.sc. Ana Wagner-Jakab

izv.prof.dr.sc. Renata Martinec

Marija Presečki Zmajlović

Kristina Majdak

prof. emerita dr.sc. Marta Ljubešić

SADRŽAJ

PROGRAM KONFERENCIJE	8
PLENARNA IZLAGANJA	14
MONIKA JAKOBOVIĆ, DRAGANA MAMIĆ: SPECIFIČNOSTI SENZORNOG PROCESIRANJA KOD UČENIKA S POREMEĆAJEM IZ SPEKTRA AUTIZMA	15
MATEJA VUKAŠINEC, MIROSLAV VRANKIĆ: ASISTIVNA TEHNOLOGIJA I SENZORNA INTEGRACIJA – INTERDISCIPLINARNOM SURADNJOM DO RAZVOJA NOVITETA	16
USMENA IZLAGANJA	17
KSENIJA DVOJKOVIĆ, DOMINIKA EWA FLAKUS-TADIĆ, MAJA GORIČKI-BEROVIĆ, LANA ŠTEMBERGER: IZAZOVI U OSNOVNOŠKOLSKOM OBRAZOVANJU UČENIKA S VEĆIM TEŠKOĆAMA U RAZVOJU	18
NADIA NOVAK RAMIĆ, SANJA SKOČIĆ MIHIĆ, MAJA MARUŠIĆ, TEA SOBOL, SARA PUHAR, BOJAN PALMIĆ: KVALITETNA INKLUZIVNA ODGOJNO-OBRAZOVNA PRAKSA S DJECOM S VIŠESTRUKIM TEŠKOĆAMA: STUDIJA SLUČAJA	20
MARTINA GALEKOVIĆ, MARIJA KIRINIĆ: VAŽNOST JEZIČNOG RAZUMIJEVANJA PRIJE POČETKA FORMALNOG UČENJA ČITANJA I PISANJA	22
GORDANA GREGUROVIĆ PETROVIĆ, RENATA CESAREC-TOPOLOVEC: RAZVOJ VJEŠTINA ČITANJA U INKLUZIVNOM ODGOJU I OBRAZOVANJU	23
IRENA DUKIĆ: METODE RADA S UČENICIMA S POREMEĆAJIMA IZ SPEKTRA AUTIZMA U OŠ VOŠTARNICA - ZADAR	25
ENEA SELIMOVIĆ: PRIMJENA ABA NAČELA U ODGOJNO-OBRAZOVNOJ SKUPINI UČENIKA S POREMEĆAJEM IZ SPEKTRA AUTIZMA	27
NATAŠA DOLOVIĆ: PRIMJENA KOGNITIVNO, INTELEKTUALNO, BIHEVIORALNE METODE U OPISMENJAVANJU NEVERBALNE DJECE SA STANJIMA SPEKTRA AUTIZMA - PRIKAZ SLUČAJA	29
ZVJEZDANA NOVINA REPOVEČKI: PODRŠKA OBITELJIMA DJETETA S AUTIZMOM U PRILIKAMA KADA SUSTAVNA PODRŠKA IZOSTANE	30
LUCIJA KOKIĆ, LEA RADOLOVIĆ: SLUŠNI INTEGRACIJSKI TRENING	32
IVANA HORNJAK: PRILAGODBA SLIKOVNICE	33

MARIJA KIRINIĆ: PRIČANJE PRIČA KAO JEDAN OD NAČINA KOMUNIKACIJE: POGLED NA INTEGRATIVNE PRIČAONICE I LIKOVNO GLAZBENE RADIONICE	35
VANJA MARKOVIĆ, HRVOJE BOGOJEVIĆ, LEA RADOLOVIĆ: VIŠEOSJETILNO PRIPOVIJEDANJE – UČENJE SVIM OSJETILIMA	36
KRISTINA BUIĆ MODRUŠAN: VRŠNJAČKA POTPORA KROZ INKLUZIVNE KREATIVNE AKTIVNOSTI	38
MARIJA ANTOLIĆ: PRIPOVIJEDANJE U SLUŽBI INKLUZIJE- BADLOVIM TRAGOM	39
ANTE PAPIĆ: POTICANJE NADARENOSTI UČENIKA I MLADIH S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU U OKVIRU IZVANNASTAVNIH AKTIVNOSTI U CENTRU ZA ODGOJ I OBRAZOVANJE „IVAN ŠTARK" U OSIJEKU	40
MIA BAŠIĆ BUČANOVIĆ, DORA AKŠAMOVIĆ, ALEKSANDRA KRAMPAČ-GRUJUŠIĆ: SURADNJA POMOĆNIKA U NASTAVI I RODITELJA UČENIKA S TEŠKOĆAMA U REDOVITOM I POSEBNOM SUSTAVU ODGOJA I OBRAZOVANJA	41
ADILA NIŠLIĆ TOPLAČEVIĆ, SNJEŽANA ĐUKIĆ: STRES I SINDROM IZGARANJA KOD EDUKACIJSKIH REHABILITATORA	42
LUKA FEMEC, MARICA BRZICA: TIME 4 DATE	43
VIŠNJA POPOVIĆ, NATAŠA MEHANOVIĆ: DRŽAVNO NATJECANJE U ZDRUŽENOM KUJARSTVU „SLATKI VRTLOG PRIJATELJSTVA“	45
IVANA VINCEKOVIĆ, ANA-MARIJA BOHAČEK, JASMINA IVŠAC PAVLIŠA, RENATA PINJATELA, KLARA POPČEVIĆ, MONIKA ROSANDIĆ GRGIĆ, ZRINJKA STANČIĆ, IVANA VUK: PROJEKT ATTEND: DOPRINOS STVARANJU JEDNAKIH OBRAZOVNIH MOGUĆNOSTI	46
LAURA BARAT: PRIMJENA DIGITALNE I ASISTIVNE TEHNOLOGIJE U RADU S UČENICIMA S VEĆIM TEŠKOĆAMA U RAZVOJU	47
JASMINA IVŠAC PAVLIŠA, KLARA POPČEVIĆ: PRILIKE ZA KOMUNIKACIJU – SVUDA OKO NAS	48
OLGICA JUKIĆ: ASISTIVNA TEHNOLOGIJA NE TREBA BITI SKUPA	49
DANIELA BRATKOVIĆ, REA FULGOSI-MASNJAK, ALISA FABRIS, LEA MASNJAK ŠUKOVIĆ, ANA-MARIJA BOHAČEK: OSNAŽIVANJE I EDUKACIJA OSOBA S INTELEKTUALNIM TEŠKOĆAMA ZA USVAJANJE DIGITALNIH VJEŠTINA KROZ INOVATIVNI EUROPSKI PROJEKT „DIGI-ID PLUS“	50
SANJA SELIMOVIĆ, STANKO BLATNIK, VANDA CANJUGA, MARKO PERKOV: POBOLJŠANJE DIGITALNIH VJEŠTINA OSOBA S INTELEKTUALNIM TEŠKOĆAMA	52

MARTINA SEDLAR, ANDREA PAULIK: VIZUALNI PROFILI I NJIHOV DOPRINOS U RADU S KORISNICIMA S OŠTEĆENJEM VIDA I DODATNIM UTJECAJNIM TEŠKOĆAMA	53
EVA BRLEK: SENZORNE PROJEKCIJE-FILMSKE PROJEKCIJE KOJE POŠTUJU DJEČJU SENZIBILNOST I RAZLIČITOST	54
MARIN VUČIĆ: OBRAZOVANJE U JUŽNOJ KOREJI - RAZLIKE I SLIČNOSTI	55
RENATA KOS, VIOLETA SVETEC: DOMAĆINSTVO KAO DIO TEHNIČKE KULTURE	56
ŽELJKA LUPRET: UČENICI S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU PROGRAMIRAJU ROBOTE	57
IGOR SEDLANIĆ, VALERIJA MIHAC JERTEC: POLIGONI U NASTAVI TJELESNE I ZDRAVSTVENE KULTURE S UČENICIMA S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU	58
KRISTINA MAJDAK, BOJAN FLORIANI: SKOCKANE RADIONICE U POSEBNOM PROGRAMU TEHNIČKE KULTURE	60
ANA MILOŠ, LUKA DOBROVIĆ, SANJA SELIMOVIĆ, STANKO BLATNIK: PRAĆENJE POBOLJŠANJA FIZIČKIH, KOGNITIVNIH I SOCIJALNIH SPOSOBNOSTI OSOBA S INVALIDITETOM KOJE UČESTVUJU U ORGANIZIRANIM SPORTSKIM AKTIVNOSTIMA	61
MARIJA ČORAK-MARKUNOVIĆ: PROVOĐENJE SLOBODNOG VREMENA MLADIH S TEŠKOĆAMA	63
ANICA KEREK, TANJA ŠEPAROVIĆ: GLAZBENO – SCENSKO IZRAŽAVANJE ODRASLIH OSOBA S INTELKTUALNIM TEŠKOĆAMA	65
JADRANKA SAMARDŽIĆ: OSOBE S VIŠESTRUKIM TEŠKOĆAMA U ORGANIZIRANOM STANOVANJU	67
ZORICA VASILJEVIĆ, SARA PAVIĆ: KVALITETA ŽIVOTA I ZADOVOLJSTVO KORISNIKA PROGRAMOM STANOVANJE UZ PODRŠKU	69
TAMARA HERCEG BABIĆ: PRILAGODBA ISPITNE TEHNOLOGIJE U VANJSKOM VREDNOVANJU POSTIGNUĆA UČENIKA S TEŠKOĆAMA: IZAZOVI I MOGUĆNOSTI	70
JOSIP MILETIĆ, IVANA ŠUNJIĆ: PROBLEM INFORMIRANJA RODITELJA O PRAVIMA U PRUŽANJU SOCIJALNIH USLUGA	71
TEA ČIVRAG, MARISELA BLAŽEK, ANA MARKULIN: IZAZOVI PRUŽANJA SOCIJALNIH USLUGA IZ PERSPEKTIVE EDUKACIJSKIH REHABILITATORA	72

MANUELA AFRIĆ BALEK, ANA JURIČIĆ, MARIJA SERTIĆ NAĐ: MODEL RANE RAZVOJNE PODRŠKE U DCZR-VERUDA	73
VLATKA KAMENARIĆ BLAŠKOVIĆ, TENA MATIJAŠ, KRISTINA KLIŠANIN: RODITELJ - PARTNER U RANOJ RAZVOJNOJ PODRŠCI	74
VESNA LOVASIĆ IVANKO, KRISTINA KLIŠANIN, DAJANA BULIĆ: INTERDISCIPLINARNE TERAPIJSKE TEHNIKE HRANJENJA U CENTRU ZA REHABILITACIJU ZAGREB	75
PLAKATI	77
ROMANA MISIR, RENATA FRIDRIH: PROJEKT ZAGRLI ME, ZAJEDNO MOŽEMO BOLJE-„DOBROBITI OBUČENOG PSA PREMA HOLISTIČKOM PRISTUPU (AAT - ANIMAL ASSISTED THERAPY I AAI - ANIMAL ASSISTED INTERVENTIONS) ZA MENTALNO I FIZIČKO STANJE DJECE“	78
DOMINIKA JEMRIĆ: PROCES PRILAGODBE NA ŽIVOT U ORGANIZIRANOM STANOVANJU	79
IVANA JANČIĆ: PRIMJENA RAZLIČITIH METODA RADA U SVRHU POTICANJA KOMUNIKACIJE KOD UČENIKA S VIŠESTRUKIM TEŠKOĆAMA	80
ANA BARIŠIĆ HLAD, JELENA TUĐEN BARIĆ: OSOBE S INTELEKTUALNIM TEŠKOĆAMA U INKLUZIVNOM VOLONTIRANJU	81
EMILI KUCHAR, RENATA KOS: KOMUNICIRAMO SLIKAMA	83
RADIONICE	85
HRVOJE BOGOJEVIĆ, VANJA MARKOVIĆ, LEA RADOLOVIĆ: VIŠEOSJETILNO PRIPOVIJEDANJE – UČENJE SVIM OSJETILIMA	86
MIRJANA HRESTAK, DAMIR MIHOLIĆ: PRIMJENA DRAMSKIH TEHNIKA U OKVIRU POSEBNOG KURIKULUMA HRVATSKOG JEZIKA	87
MATEJA VUKAŠINEC: SENCastle - NOVI SENZORNI PROIZVOD ZA RAD S DJECOM S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU	88
TAJANA ZLATARIĆ: MOJA ULOGA EDUKACIJSKOG REHABILITATORA	89

Program konferencije

SRIJEDA, 12.4.2023.	POSLIJEPODNE od 16:00 sati do 18:30
DVORANA OLYMPIA (HOTEL OLYMPIA)	
Svečano otvaranje Konferencije	
Pozdravni govor: SERH, ERF, HKER, AZOO, HUROŠ, MZO, NCVVO	
17:15 – 17:45 Pauza za kavu	
Svečana dodjela nagrade „prof. Tomislav Špoljar“ Govor: Đana Baftiri, Edit Lemal	
Plenarna predavanja (po 30 min): <ul style="list-style-type: none">• dr.sc. Neil Martin: Why Behaviour Analysis is a Separate and Important Discipline• izv.prof.dr.sc. Jasna Kudek Mirošević: Kurikularni pristup: Što kurikul(um) je, a što nije?	

ČETVRTAK, 13.4.2023.

PRIJEPODNE od 9:00 do 13:00

DVORANA OLYMPIA (HOTEL OLYMPIA)

PRVI BLOK

OD 9:00 DO 11:30

2 PLENARNA PREDAVANJA od 09:00 do 10:00 – PLENARNA 30 MIN

- **izv.prof.dr.sc. Daniela Cvitković:** Učenici s teškoćama – uloga edukacijskih rehabilitatora
- **doc.dr.sc. Dragana Mamić, Monika Jakobović:** Specifičnosti senzornog procesiranja kod učenika s poremećajem iz spektra autizma

8 USMENIH IZLAGANJA od 10:00 do 11:30 – USMENA IZLAGANJA 10 MIN

10:00 Ksenija Dvojković, Dominika Ewa Flakus-Tadić, Maja Gorički-Berović, Lana Štemberger:

Izazovi u osnovnoškolskom obrazovanju učenika s većim teškoćama u razvoju

10:10 Nadia Novak Ramić izv.prof.dr.sc. Sanja Skočić Mihić, Maja Marušić, Tea Sobol, Sara

Puhar, Bojan Palmić: Kvalitetna inkluzivna odgojno-obrazovna praksa s djecom s višestrukim teškoćama – studija slučaja

10:20 Martina Galeković, Marija Kirinić : Važnost jezičnog razumijevanja prije početka formalnog čitanja i pisanja - istraživanje

10:30 Gordana Gregurović Petrović, Renata Cesarec-Topolovec: Razvoj vještina čitanja u inkluzivnom odgoju i obrazovanju

10:40 Irena Dukić: Metode rada s učenicima s poremećajima iz spektra autizma u OŠ Voštarnica – Zadar

10:50 Enea Selimović : Primjena ABA načela u odgojno-obrazovnoj skupini učenika s poremećajima iz spektra autizma

11:00 Nataša Dolović: Primjena kognitivno, intelektualno, bihevioralne metode u opismenjavanju neverbalne djece sa stanjima spektra autizma – prikaz slučaja

11:10 Zvezdana Novina Repovečki: Podrška obiteljima djece s autizmom u prilikama kada sustavna podrška izostane

11:20 pitanja

PAUZA OD 11:30 DO 12:00

DRUGI BLOK

OD 12:00 DO 13:00

2 PLENARNA PREDAVANJA - PLENARNA 30 MIN

- **izv.prof.dr.sc. Jasna Kudek Mirošević:** Predstavljanje i razmatranje izrađenih posebnih kurikuluma
- **doc.dr.sc. Damir Miholić:** „Kao da...“: dramski svijet i njegovi elementi

PAUZA ZA RUČAK OD 13:00 DO 14:30

ČETVRTAK, 13.4.2023.	POSLIJEPODNE od 14:30 do 16:30
DVORANA OLYMPIA (HOTEL OLYMPIA)	<p>od 16:45</p> <p>DVORANA AQUA (HOTEL OLYMPIA SKY)</p> <p>RADIONICA dr.sc. Vanja Marković, Hrvoje Bogojević, Lea Radolović: Višeosjetilno pripovijedanje</p>
<p>TREĆI BLOK OD 14:30 DO 16:30</p> <p>11 USMENIH IZLAGANJA – USMENA IZLAGANJA 10 MIN</p> <p>14:30 Lucija Kokić, Lea Radolović: Slušni integracijski trening</p> <p>14:40 Ivana Hornjak: Prilagodba slikovnice</p> <p>14:50 Marija Kirinić: Pričanje priča kao jedan od načina komunikacije: Pogled na integrativne pričaonice i likovno glazbene radionice</p> <p>15:00 dr.sc. Vanja Marković, Hrvoje Bogojević, Lea Radolović: Višeosjetilno pripovijedanje – učenje svim osjetilima</p> <p>15:10 Kristina Buić Modrušan: Vršnjačka potpora kroz inkluzivne kreativne aktivnosti</p> <p>15:20 Marija Antolić: Pripovijedanje u službi inkluzije- Badlovim tragom</p> <p>15:30 Ante Papić: Poticanje nadarenosti učenika i mladih s TUR u okviru izvannastavnih aktivnosti</p> <p>15:40 Mia Bašić Bučanović, Dora Akšamović; Aleksandra Krampač-Grljušić: Suradnja pomoćnika u nastavi i roditelja učenika s teškoćama u redovitom i posebnom sustavu odgoja i obrazovanja</p> <p>15:50 Adila Nišlić Topalčević, Snježana Đukić: Stres i sindrom izgaranja kao posljedica rada edukacijskog rehabilitatora</p> <p>16:00 Luka Femec, Marica Brzica: Time 4 DaTe</p> <p>16:10 Višnja Popović, Nataša Mehanović Državno natjecanje u združenom kuharstvu „Slatki vrtlog prijateljstva“</p> <p>16:20 pitanja</p>	<p>od 16:45</p> <p>DVORANA RIVA (HOTEL OLYMPIA SKY)</p> <p>RADIONICA Mirjana Hrestak, doc.dr.sc. Damir Miholić: Primjena dramskih tehnika u okviru posebnog kurikuluma hrvatskog jezika</p>

PETAK, 14.4.2023.	PRIJEPODNE od 9:00 do 12:30
DVORANA OLYMPIA (HOTEL OLYMPIA)	
PRVI BLOK OD 9:00 DO 11:10	
9 USMENIH IZLAGANJA – USMENA IZLAGANJA 10 MIN	
9:00 Ivana Vinceković, Ana-Marija Bohaček, izv.prof.dr.sc. Jasmina Ivšac Pavliša , izv.prof.dr.sc. Renata Pinjatela, Klara Popčević, Monika Rosandić Grgić , prof.dr.sc. Zrinjka Stančić, Ivana Vuk: Projekt ATTEND: doprinos stvaranju jednakih obrazovnih mogućnosti	
9:10 Laura Barat: Primjena digitalne i asistivne tehnologije u radu s učenicima s većim teškoćama u razvoju	
9:20 izv.prof.dr.sc. Jasmina Ivšac Pavliša, Klara Popčević: Prilike za komunikaciju - svuda oko nas	
9:30 Olgica Jukić : Asistivna tehnologija ne treba biti skupa	
9:40 Daniela Bratković , Rea Fulgosi-Masnjak , Alisa Fabris , Lea Masnjak Šušковиć , Ana-Marija Bohaček: Osnaživanje i edukacija osoba s IT za usvajanje digitalnih vještina kroz inovativni europski projekt „DIGI-ID PLUS“	
9:50 Sanja Selimović, Stanko Blatnik, Vanda Canjuga, Marko Perkov: Poboljšanje digitalnih vještina osoba s intelektualnim oštećenjima	
10:00 Martina Sedlar, Andrea Paulik: Vizualni profili i njihov doprinos u radu s korisnicima s oštećenjem vida i dodatnim utjecajnim teškoćama	
10:10 dr.sc. Eva Brlek: Senzorne projekcije-filmske projekcije koje poštuju dječju senzibilnost i različitost	
10:20 Marin Vučić: Obrazovanje u Južnoj Koreji – razlike i sličnosti	
10:30 pitanja	
PLENARNO PREDAVANJE od 10:40 do 11:10 – PLENARNO 30 MIN	
<ul style="list-style-type: none"> • Maja Hmelina: Značaj prilagodbe čitalačkog okružja na primjeru Omoguru alata 	
PAUZA OD 11:10 DO 11:30	
DRUGI BLOK OD 11:30 DO 12:30	
2 PLENARNA PREDAVANJA – PLENARNA 30 MIN	
<ul style="list-style-type: none"> • Renata Šimunko: Informacije o tijeku projekta ATTEND • Mateja Vukašinec, prof.dr.sc. Miroslav Vrankić: Asistivna tehnologija i senzorna integracija - interdisciplinarnom suradnjom do razvoja noviteta 	
PAUZA ZA RUČAK OD 12:30 DO 14:30	

PETAK, 14.4.2023.	POSLIJEPODNE od 14:30 do 16:45
DVORANA OLYMPIA (HOTEL OLYMPIA)	
<p>TREĆI BLOK OD 14:30 DO 16:45</p> <p>9 USMENIH IZLAGANJA – USMENA IZLAGANJA 10 MIN</p> <p>14:30 Renata Kos, Violeta Svetec: Domaćinstvo kao dio Tehničke kulture</p> <p>14:40 Željka Lupret: Učenici s teškoćama u razvoju programiraju robote</p> <p>14:50 Igor Sedlanić, Valerija Mihac Jertec: Poligoni u nastavi Tjelesne i zdravstvene kulture s učenicima posebnih odgojno-obrazovnih potreba</p> <p>15:00 Kristina Majdak, Bojan Floriani: Skockane radionice u posebnom programu Tehničke kulture</p> <p>15:10 Ana Miloš, Luka Dobrović, Sanja Selimović, Stanko Blatnik: Praćenje poboljšanja fizičkih, kognitivnih i socijalnih sposobnosti osoba s invaliditetom koji učestvuju u organiziranim sportskim aktivnostima</p> <p>15:20 Marija Čorak-Markunović: Provođenje slobodnog vremena mladih s teškoćama</p> <p>15:30 Anica Kerep, Tanja Šeparović: Glazbeno-scensko izražavanje odraslih osoba s intelektualnim teškoćama</p> <p>15:40 Jadranka Samardžić: Osobe s višestrukim teškoćama u organiziranom stanovanju</p> <p>15:50 Zorica Vasiljević, Sara Pavić: Kvaliteta života i zadovoljstvo korisnika programa stanovanje uz podršku</p> <p>16:00 pitanja</p>	<p>5 POSTERA od 16:10 do 16:40</p> <ul style="list-style-type: none"> - Romana Misir, Renata Fridrih: Projekt Zagrlj me, zajedno možemo bolje – „Dobrobiti obučenog psa prema holističkom pristupu (AAI,AAT) za mentalno i fizičko stanje djece“ - Dominika Jemrić: Proces prilagodbe na život u organiziranom stanovanju - Ivana Jančić: Primjena različitih metoda rada u svrhu poticanja komunikacije kod učenika s višestrukim teškoćama - Ana Barišić Hlad, Jelena Tuđen Barić: Osobe s intelektualnim teškoćama u inkluzivnom volontiranju - Emili Kuhar, Renata Kos: Komuniciramo slikama
od 17:00	
DVORANA AQUA (HOTEL OLYMPIA SKY)	
<p>RADIONICA</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mateja Vukašinec: SENcastle – novi senzorni proizvod za rad s djecom s TUR 	
DVORANA RIVA (HOTEL OLYMPIA SKY)	
<p>RADIONICA</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tajana Zlatarić: Moja uloga edukacijskog rehabilitatora 	

SUBOTA, 15.4.2023.

PRIJEPODNE od 9:00 do 12:00

DVORANA DELTA (HOTEL OLYMPIA SKY)

PRVI BLOK

OD 9:00 DO 9:30 - 1 PLENARNO PREDAVANJE od 9:00 do 9:30

Marina Šimanović: Koalicija za ranu intervenciju u djetinjstvu

DRUGI BLOK

OD 09:30 DO 11:35

7 USMENIH IZLAGANJA - USMENA IZLAGANJA 10 MIN

9:30 Tamara Herceg Babić: Prilagodba ispitne tehnologije u vanjskom vrednovanju postignuća učenika s teškoćama: izazovi i mogućnosti

9:40 izv.prof.dr.sc. Josip Miletić, Ivana Šunjić: Problem informiranja roditelja o pravima u pružanju socijalnih usluga

9:50 Tea Čivrag, Marisela Blažek, Ana Markulin: Izazovi pružanja socijalnih usluga iz perspektive edukacijskih rehabilitatora

10:00 prof.dr.sc. Lelia Kiš-Glavaš: Uključivanje i raznolikost u programu Erasmus+

10:05 Manuela Afrić Balek, Ana Jurčić, Marija Sertić Nađ: Model rane razvojne podrške u DCZR Veruda

10:15 Vlatka Kamenarić Blašković, Tena Matijaš, Kristina Klišanin: Roditelj-partner u ranoj razvojnoj podršci

10:25 Vesna Lovasić Ivanko, Kristina Klišanin, Tena Matijaš, Dajana Bulić: Interdisciplinarne terapijske tehnike hranjenja u Centru za rehabilitaciju Zagreb

10:35 pitanja

PAUZA OD 10:45 do 11:00

TREĆI BLOK

Od 11:00 do 12:00

Zatvaranje konferencije

Pozdravna riječ predsjednika SERH-a

Završne misli i zaključci konferencije

Plenarna izlaganja

SPECIFIČNOSTI SENZORNOG PROCESIRANJA KOD UČENIKA S POREMEĆAJEM IZ SPEKTRA AUTIZMA

Monika Jakobović, doc.dr.sc. Dragana Mamić
Centar za autizam, Zagreb, Republika Hrvatska

Doživljaj okoline kao međusobno usklađene cjeline od osobe zahtijeva stalno kombiniranje i tumačenje višestrukih elemenata osjetilnih informacija. Mozak obrađuje, integrira i tumači obilje osjetilnih podražaja iz okoline kako bi prilagodljivo reagirao na značajne podražaje, a pritom ignorirajući podražaje koji su irelevantni i slučajni. Takva organizacija osjeta zove se senzorna integracija.

Znakovi koji upućuju na poremećaj iz spektra autizma (PSA) često se javljaju i kod poremećaja senzorne integracije (ispadi u ponašanju, neobična raspoloženja ili emocionalne reakcije, neobične prehrambene navike). Istraživanja su pokazala kako velika većina djece sa PSA ima znakovit poremećaj senzorne integracije.

Cilj rada je prikazati osobitosti senzornog procesiranja kod učenika sa PAS osnovnoškolskog programa Centra za autizam, Zagreb. Uzorak čine 64 učenika u rasponu dobi od 7 do 15 godina. U tu svrhu primijenit će se Lista karakterističnih ponašanja i Skala pretjerane i nedovoljne osjetljivosti iz Sustava za procjenu TSI, Viola, 2002. prijevod i adaptacija Fulgosi Masnjak, 2004).

U obradi podataka koristit će se osnovni statistički paket (SPSS 20).

U radu će se prikazati pregled istraživanja kojim se procjenjuje kvaliteta senzorne integracije. Analizirat će se povezanost različitih pojava teškoća senzorne obrade u odnosu na dob učenika, duljinu uključenosti u rehabilitacijski program razvoja poticanja senzorne integracije, razinu adaptivnog ponašanja, te razinu globalnog intelektualnog funkcioniranja učenika sa PSA.

Prikazat će se i pregled različitih istraživanja i teorija neurobiološke osnove specifičnog senzornog procesiranja kod osoba sa PSA.

Rezultati ovoga istraživanja doprinijet će boljem razumijevanju različitosti senzornih iskustva kod učenika sa PSA, a koji imaju značajan utjecaj na njihova ponašanja te predstavljaju temelj za razumijevanje ponašanja u različitim okruženjima.

Ključne riječi: *poremećaj iz spektra autizma, senzorna integracija, teškoće senzorne obrade, poticanje razvoja senzorne integracije*

adresa e-pošte za kontakt: draganamamic1@gmail.com

ASISTIVNA TEHNOLOGIJA I SENZORNA INTEGRACIJA – INTERDISCIPLINARNOM SURADNJOM DO RAZVOJA NOVITETA

Mateja Vukašinec¹, prof. dr. sc. Miroslav Vrankić²

¹Centar za odgoj i obrazovanje Velika Gorica, Republika Hrvatska

²Tehnički fakultet, Sveučilište u Rijeci, Republika Hrvatska

Dugi niz godina senzorna integracija predstavlja jedan od terapijskih pravaca koji se često koristi u radu s djecom s teškoćama u razvoju. Još davne 1970. godine Ayres (prema Case-Smith i O'Brien, 2015) ju je definirala kao neurološki proces koji organizira osjete iz vlastitog tijela i okoline i omogućuje učinkovito korištenje tijela u okolini. Neučinkovito procesiranje dovodi do takozvane "disfunkcije" koja uzrokuje probleme u učenju, razvoju i ponašanju. Stoga se uključivanjem u tretman senzorne integracije kod djece nastoji pružiti zadovoljavajuća količina senzornog unosa sukladno individualnim potrebama te razviti bolje vještine samoregulacije (Ayres, 2002). Za razliku od senzorne integracije, asistivna tehnologija, pojam je novijeg doba koji se s razvojem tehnologije sve više primjenjuje u neposrednom radu s djecom s teškoćama u razvoju. Predstavlja sastavni dio djetetove svakodnevne rutine u domu, dječjem vrtiću, školi i drugim okruženjima. Nadalje, jednostavna je za korištenje i prilagodljiva, a ujedno je alat za poticanje učenja, većeg stupnja funkcioniranja i neovisnosti (Prestia, 2004). Premda je riječ o dva različita područja, senzorna integracija i asistivna tehnologija itekako mogu biti primjer interdisciplinarnе suradnje. Upravo kroz ovo izlaganje želimo predstaviti jedinstveni novitet koji je nastao suradnjom stručnjaka u području asistivne tehnologije te stručnjaka iz područja senzorne integracije koji implementira asistivnu tehnologiju u svoj svakodnevni rad s djecom s teškoćama u razvoju. Kroz izlaganje želimo skrenuti pažnju na važnost zadovoljavanja djetetove senzorne potrebe u različitim okruženjima te koliko je uistinu neophodna senzorička pauza u svakodnevnim životnim aktivnostima djeteta s teškoćama senzorne integracije. Nadalje, cilj nam je prikazati kako kroz primjenu asistivne tehnologije kao sastavnog dijela senzornih aktivnosti osigurati kvalitetnu i sveobuhvatnu senzornu pauzu u zahtjevnom i izazovnom okruženju. Konačno, ovim izlaganjem želimo naglasiti važnost razmišljanja izvan okvira i razvoja noviteta koji će pridonijeti kvaliteti života same djece s teškoćama u razvoju, ali i svih osoba u njihovoj neposrednoj okolini.

adresa e-pošte za kontakt: matejavukasinec@gmail.com

Usmena izlaganja

IZAZOVI U OSNOVNOŠKOLSKOM OBRAZOVANJU UČENIKA S VEĆIM TEŠKOĆAMA U RAZVOJU

Ksenija Dvojković, Dominika Ewa Flakus-Tadić, Maja Gorički-Berović, Lana Štemberger
Centar za rehabilitaciju Zagreb, Republika Hrvatska

Sukladno Konvenciji UN o pravima djece, Ustavu RH i Pravilniku o osnovnoškolskom odgoju i obrazovanju bez obzira na stupanj razvoja, svako dijete ima pravo na školovanje.

Centar za rehabilitaciju Zagreb u proljeće 2007. dobio je dopusnicu Ministarstva znanosti, prosvjete i športa za provedbu osnovnoškolskog odgoja i obrazovanja po posebnom programu, a od školske godine 2014/2015. Osnovna škola Centar za rehabilitaciju Zagreb, upisana je u registar osnovnih škola u Republici Hrvatskoj.

Učenici su uključeni u **posebni program za stjecanje kompetencija u aktivnostima svakodnevnoga života i rada uz individualizirane postupke**, reguliran Pravilnikom o osnovnoškolskom i srednjoškolskom odgoju i obrazovanju učenika s teškoćama u razvoju.

Osnovna Škola Centar za rehabilitaciju Zagreb je „mala“ škola po broju učenika, ali „velika“ po svojim specifičnostima u radu s učenicima. Velika po individualnim razlikama, sposobnostima i mogućnostima svakog učenika.

Prema tome, naš je zadatak da osiguramo **opremu za rad** te prilagodimo način i metode rada svakom pojedinom djetetu u skladu s njegovim mogućnostima i sposobnostima. Zbog toga je neophodno implementirati što kreativnije načine rada sa ciljem što efikasnijeg poticanja razvoja na svim razvojnim područjima.

Izuzetno je bitno naglasiti da, nakon intenzivne rane intervencije, a s ciljem uspješne inkluzije u društvo u odrasloj dobi, neophodno je kontinuirano, konsekventno i smisleno raditi na poticanju razvoja učenika s većim teškoćama u razvoju na svim razvojnim područjima. Samo na taj način možemo pridonijeti u ostvarivanju njihovog potencijala i realizacije kao potpuno ravnopravnih članova našeg društva. Period koji naši učenici provode u osnovnoškolskom programu nosi sa sobom ogromnu količinu izazova, od puberteta, neočekivanih promjena u toku bolesti, ali i iznenađujućih skokova u razvoju kako unaprijed tako i unazad. Zbog toga, isključivo kroz intenzivno poticanje i praćenje njihovog razvoja možemo donekle osigurati da kroz primjeren odgojno-obrazovni program pripremimo naše učenike za što samostalniji odrasli život te što kvalitetniju integraciju u zajednicu, u skladu s njihovim sposobnostima i mogućnostima.

U našem izlaganju osvrnut ćemo se na izazove koji nas svakodnevno prate u radu s našim učenicima, a odnose se na:

- **Opremu za rad** s učenicima s većim teškoćama u razvoju (teže i teške IT i pridružene razvojne poteškoće)
- **Kurikulum**
- Potrebu **sustavne podrške edukacijskim rehabilitatorima - učiteljima** za kreiranje i odabir adekvatnog okruženja za što učinkovitije poticanje razvoja djece.
- Potrebu efikasne **međusektorske suradnje**
- Potrebu adekvatne **podrške za roditelje** djece s većim teškoćama u razvoju

Ključne riječi: *podrška edukacijskim rehabilitatorima - učiteljima, adekvatno okruženje, međusektorska suradnja, podrška roditeljima*

adresa e-pošte za kontakt: d.flakustadic@gmail.com

KVALITETNA INKLUZIVNA ODGOJNO-OBRAZOVNA PRAKSA S DJECOM S VIŠESTRUKIM TEŠKOĆAMA: STUDIJA SLUČAJA

Nadia Novak Ramić¹, izv.prof.dr.sc. Sanja Skočić Mihić², Maja Marušić¹, Tea Sobol¹, Sara Puhar¹, Bojan Palmić¹

¹Dječji vrtić Opatija, Republika Hrvatska

²Učiteljski fakultet, Sveučilište u rijeci, Republika Hrvatska

U odgojno-obrazovnom radu s djecom s višestrukim teškoćama u redovnim ustanovama odgoja i obrazovanja ključan je holistički pristup djetetu i njegovoj obitelji uz primjerene strategije podrške razvojnim ishodima djeteta.

Cilj ovog rada je prikazati: (1) razvojna obilježja dvoje djece s višestrukim teškoćama; (2) elemente planiranja, provedbe i vrednovanja individualiziranog odgojno-obrazovnog programa rada (IOOP), te (3) edukacijsko-rehabilitacijske postupke usmjerene na pružanje podrške odgajatelju u planiranju rada kao i savjetodavnu podršku roditeljima.

Prikazana je studija slučaja djece blizanaca kronološke dobi od 4 godine uključenih u redovnu odgojno-obrazovnu skupinu Dječjeg vrtića Opatija. Iako su upisni postupak započeli kao djeca tipičnog razvoja tijekom perioda prilagodbe djecu se uključuje u edukacijsko-rehabilitacijski postupak, a roditeljima se pruža podrška u roditeljstvu kroz savjetodavni rad s edukacijskim-rehabilitatorom, odgojiteljima i psihologom.

U prvom dijelu rada prikazan je postupak opservacije razvojnih obilježja djece, kao temelj za izradu, provođenje i evaluaciju IOOP-a. Definirani su postupci za razvijanje vještina i sposobnosti djece koje uključuju specifične strategije podrške primjenom alternativnih oblika komunikacije (komunikacijska ploča, vizualni raspored, Baby signs te PECS).

U drugom dijelu rada prikazani su postupci edukacijskog rehabilitatora u individualnom radu s djecom usmjereni na aktivnosti poticanja senzorne integracije, razvijanja grube i fine motorike, usvajanje kulturno-higijenskih navika, komunikacije te socijalizaciju. Odgojitelji su svakodnevno uključivali svu djecu u aktivnosti te poticali senzibilizaciju, empatiju i vršnjačko učenje.

U trećem dijelu rada prikazane su aktivnosti partnerske uključenosti roditelja u rad odgojno obrazovne ustanove: (1) aktivno sudjelovanje u izradi IOOP-a za usvajanje novih vještina kod kuće; (2) nazočnost odgojno-obrazovnom radu s djecom i individualnom edukacijsko-rehabilitacijskom radu s djecom, (3) aktivno sudjelovanje u edukaciji o uporabi PECS-a, te (4) dnevne izmjene informacija roditelja i odgajatelja/edukacijskog rehabilitatora (usmenim putem, digitalnim komunikacijskim kanalima te slanjem video snimki o situacijama značajnim za razvoj njihove djece).

Zaključno, kvalitetna inkluzivna pedagoška praksa u ustanovi RPOO, nužno podrazumijeva da je dijete u središtu iz kojeg se oblikuju aktivnosti prema razvojnim ishodima suradnjom odgojitelja, edukacijskog rehabilitatora te drugih stručnjaka. Sukladno Bronferbrennerovoj teoriji ekološkog sustava partnersko uključivanje roditelja sastavni je dio odgojno-obrazovnog rada, kao i procesi primijenjeni za senzibilizaciju vršnjaka, ostalih djelatnika dječjeg vrtića i šire zajednice. Ovaj prikaz kvalitetne inkluzivne odgojno-obrazovne prakse potvrđuje teorijske spoznaje o važnosti pravovremenog usmjerenog djelovanja različitih profesionalaca u pružanju podrške djeci s višestrukim teškoćama i njihovim roditeljima.

Ključne riječi: *višestruke teškoće, IOOP, alternativni oblici komunikacije, edukacijsko-rehabilitacijska podrške, interdisciplinarni pristup, partnerstvo s roditeljima, primjer dobre prakse*

adresa e-pošte za kontakt: rehabilitator@djecji-vrtic-opatija.hr

VAŽNOST JEZIČNOG RAZUMIJEVANJA PRIJE POČETKA FORMALNOG UČENJA ČITANJA I PISANJA

Martina Galeković, Marija Kirinić

Centar za odgoj i obrazovanje Velika Gorica, Republika Hrvatska

Fonološka svjesnost sastavnica je rane pismenosti i komponenta fonološke obrade. Dosadašnja istraživanja potvrdila su povezanost fonološke svjesnosti s ostalim jezičnim sastavnicama (Tseng i sur., 2022; Vuković i sur., 2022; Vancaš i Ivšac, 2004). Fonološka svjesnost uključuje poznavanje i analizu slogova, svijest o rimi i raščlambu, stapanje i manipulaciju slogovima. Djeca s teškoćama u receptivnim i ekspresivnim jezičnim sposobnostima pokazala su kašnjenje u razvoju predvještina čitanja i pisanja, a djelomično i poremećaje čitanja i pisanja u školskoj dobi.

U ovom istraživanju ispitane su dvije komponente fonološke obrade: fonološka svjesnost i fonološko pamćenje. Sudionici istraživanja su djeca kronološke dobi od 5 godina i 11 mjeseci do sedam godina podijeljena u tri skupine ovisno o postignućima na Testu razumijevanja gramatike TROG-II-HR (Bishop, i sur., 2014). Ciljevi i zadaci istraživanja usmjereni su k utvrđivanju razlika u postignućima na zadacima fonološke svjesnosti i fonološkog pamćenja između djece različitog stupnja jezičnog razumijevanja.

Prilikom testiranja hipoteze po kojoj se djeca različitih postignuća na Testu razumijevanja gramatike statistički značajno razlikuju u fonološkoj svjesnosti i fonološkom pamćenju korišten je Kruskal-Wallis H test za tri nezavisna uzorka i prema rezultatima provedenog testa utvrđeno je kako se djeca različitog jezičnog razumijevanja značajno razlikuju u rezultatima na fonološkom pamćenju i na tri varijable fonološke svjesnosti. Analiza rezultata istraživanja pokazuje da se tri skupine sudionika razlikuju na ispitanim varijablama u smjeru boljeg postignuća na zadacima fonološke svjesnosti i fonološkog pamćenja kod djece s višim vrijednostima u jezičnom razumijevanju.

Fonološko pamćenje doprinosi razvoju jezičnih sposobnosti te je potvrđena veza fonologije i ostalih jezičnih sastavnica. Rezultati ovog istraživanja upućuju na važnost sveobuhvatne jezične procjene u predškolskoj dobi sa ciljem kreiranja intervencije i poticanja jezično-govornih sposobnosti u dobi pripreme za školu. Posebnu pozornost zahtijevaju djeca koja pokazuju rizik s obzirom na niska postignuća u jezičnom razumijevanju i u predvještinama čitanja i pisanja.

Ključne riječi: *fonološka svjesnost, fonološko pamćenje, jezično razumijevanje*

adresa e-pošte za kontakt: galekovicmartina@gmail.com

RAZVOJ VJEŠTINA ČITANJA U INKLUZIVNOM ODGOJU I OBRAZOVANJU

Gordana Gregurović Petrović, Renata Cesarec-Topolovec
OŠ Augusta Cesarca, Krapina, Republika Hrvatska

Suvremena škola je uključujuća/inkluzivna unutar koje školska knjižnica djeluje kao otvoreno i sigurno središte za učenje i poučavanje. Inkluzivnim odgojem i obrazovanjem svim se učenicima pruža prilika za optimalan razvoj njihovih potencijala neovisno o njihovim različitostima za što je potrebno provesti određene prilagodbe u osnovnim sastavnicama kurikuluma. Osobitosti učenika s teškoćama zahtijevaju odabir individualiziranih postupaka i razina usvojenosti ishoda, prilagodbu opsega i dubine sadržaja učenja, raznovrsnih strategija učenja i poučavanja te načina vrednovanja ostvarenih postignuća uvažavajući pri tom različite okolnosti, iskustva i mogućnosti učenika. Navedenim prilagodbama postiže se ostvarivanje planiranih ishoda, bolja motivacija učenika, jačanje njihova samopouzdanja i samopoštovanja te zadovoljstvo školom što potvrđuje i radionica *Čitam - mir otkrivam!*. Radionica je ostvarena u knjižnici OŠ Augusta Cesarca u Krapini suradnjom stručnih suradnica škole - knjižničarke i edukacijske rehabilitatorice u kojoj su sudjelovali učenici s teškoćama 8. razreda. Usmjerenjem na njihove potrebe individualiziran je kurikulum čime im je pružena odgovarajuća pomoć i podrška. Osiguravanjem pristupa različitim vrstama građe i raznovrsnim aktivnostima učenicima je uz razvijanje vještina čitanja omogućeno i stjecanje različitih vještina za cjeloživotno učenje. Radionica je ostvarena u Europskoj godini mladih povodom obilježavanja Međunarodnog mjeseca školskih knjižnica čija je tema glasila *Čitanje za svjetski mir i sklad*. Njome je ujedno nastavljen dalji rad na sadržajima Agende 2030, te su ove godine bila obuhvaćena dva njezina cilja - Kvalitetno obrazovanje i Mir, pravda i snažne institucije. Obradom djela antiratne književnosti ukazivalo se na ratne strahote i njegove razorne posljedice na svakog pojedinca čime se pridonosilo i razvoju ljudskih (dječjih) prava te kulturnoga i nacionalnoga identiteta svake osobe kao člana zajednice koji uvažava različitosti. Uz razvijanje vještina čitanja, čitateljske pismenosti i promicanje općeljudskih vrijednosti učenike se poticalo na promišljanje o važnosti boljeg međusobnog razumijevanja, podržavanja i osnaživanja. Primjenom različitih strategija učenja i poučavanja u radionici su izmjenjivane brojne aktivnosti. Učenici su čitali naglas, rješavali radne listiće, potaknuti književnim tekstom stvaralački su se izražavali, iznosili svoja zapažanja i stavove, prepoznavali emocije, potrebe, prava i odgovornosti svakog pojedinca u društvu. Resursi školske knjižnice i interdisciplinarni pristup doprinijeli su stjecanju novih znanja, zadovoljstvu, interesu i odgovornosti učenika za vlastito učenje i promicanju općeljudskih vrijednosti. Školska knjižnica je time postala mjesto pružanja pomoći i podrške u stjecanju

znanja i vještina potrebnih za inkluzivno obrazovanje, društvenu uključenost i osobni razvoj te ujedno ostvarila svoju ulogu u - poučavanju i učenju za sve.

Ključne riječi: *inkluzivni odgoj i obrazovanje, vještina čitanja, svjetski mir, ljudska prava i odgovornosti*

adresa e-pošte za kontakt: gordana.gregurovic@gmail.com,
renata.cesarec.topolovec@gmail.com

METODE RADA S UČENICIMA S POREMEĆAJIMA IZ SPEKTRA AUTIZMA U OŠ VOŠTARNICA - ZADAR

Irena Dukić

OŠ Voštarnica - Zadar, Republika Hrvatska

U OŠ Voštarnica - Zadar u zadnjih 6 godina uvedene su suvremene metode rada s učenicima s PSA, jer je broj tih učenika škole u zadnjih deset godina narastao za 500%, s 12 na 62, stoga se ukazala potreba za transformacijom ustanove u smislu metoda rada s tim učenicima kako bi se zadovoljile njihove potrebe. Škola je postala treća u Hrvatskoj po broju učenika s PSA, odmah poslije Centara za autizam Zagreb i Split, dakle transformirala se iz posebne ustanove samo za učenike s intelektualnim teškoćama i u „centar za autizam“. U spomenutom periodu u rad s učenicima s PSA su uvedene metode: senzorne integracije prema *Ayres*, ABA, TEACCH, PECS, Verbal Behavior te korištenje asistivne tehnologije. Provedba spomenutih metoda zahtijevala je edukacije učitelja edukacijskih rehabilitatora i stručnih suradnika kao i opremanje prostora škole. Opremljena je nove školska zgrada 2021. od strane MZO kao i iz projekta *ASIQ* (<https://asiq-ipacbc.com>), a u tijeku je CARNET-ov projekt *ATTEND* (<https://www.carnet.hr/projekt/attend/>). Glavna strategija škole je stalno ujednačavanje praksi rada, s učenicima s PSA, na razini ustanove što znači i kompetencija djelatnika. Stoga je u školi 2017. formiran *Tim za unaprjeđenje nastave i profesionalni razvoj*. Izrađen je *Plan instrumenata za inicijalnu procjenu učenika s PSA* u svrhu izrade individualnog odgojno-obrazovnog plana *IOOP-a* za svakog učenika. Ključni rezultat koji je ostvaren posredno, je uređenje učionica u novoj školskoj zgradi za učenike s PSA prema *TEACCH* strukturi. Za edukacije u suvremenim metodama rada korišteni su vanjski eksperti. U konačnici *PECS* metodu završilo je 16 djelatnika, *TEACH* metodu 5, za senzornog pedagoga prema *Ayres* je položilo njih 18. Svi učitelji i stručni suradnici prošli su 2018. šestodnevnu edukaciju o radu s učenicima sa PSA od strane ERF-a odnosno prof. Jasmina Štošić te 2019. šestodnevnu edukaciju o *ABA* metodi od strane BCBA Ree Vuksan, a edukaciju iz *ASIQ* projekta (<https://asiq-ipacbc.com>) o senzornoj integraciji i asistivnim tehnologijama 2021. prošlo je 17 učitelja. Svih 27 učitelja edukacijskih rehabilitatora i 4 stručna suradnika te kineziterapeut, prošli su teorijski dio edukacije za stjecanje certifikata *RBT technician* iz *ABA* metode, a dva učitelja su položila za licencu *RBT technician*. Za *Verbal Behavior* pristup korištena je literatura. Od pohađanih edukacija najvažnije su one vezane uz *ABA* metodu, koje su prema brojnim istraživanjima najučinkovitije. Na *ABA* metodu se naslanjaju i druge metode uvedene u školi poput *Verbal Behavior* pristupa iz *ABA* metode te *PECS* i *TEACH* kao *ABA* povezanih metoda. *Metoda senzorne integracije* omogućava cjelovit

terapeutski pristup. Sve navedeno predstavlja organizacijsko znanje kojem se namjerava podučiti sve učitelje kako bi to bio standard rada u školi. U zadnjih pet godina osigurano je 350.000,00 kn za sve ovdje navedene edukacije od čega je veći dio osigurao *Tim za projekte i prikupljanje sredstava škole*.

Ključne riječi: *transformacija ustanove, centar za autizam, metode rada s učenicima s poremećajima iz spektra autizma, ABA metoda, ABA povezane metode, organizacijsko znanje, timovi u školi*

adresa e-pošte za kontakt: irena.dukic@skole.hr

PRIMJENA ABA NAČELA U ODGOJNO-OBRAZOVNOJ SKUPINI UČENIKA S POREMEĆAJEM IZ SPEKTRA AUTIZMA

Enea Selimović

OŠ Voštarnica - Zadar, Republika Hrvatska

Primijenjena analiza ponašanja (ABA) znanstveno je utemeljeni pristup koji pažnju polaže na razumijevanje ponašanja pojedinca. Korištenjem različitih strategija i tehnika omogućuje uspješno učenje novih vještina te otklanja ona ponašanja koja potencijalno sputavaju pojedinca u tom istom procesu. Kroz terapijski rad ima za cilj prilagoditi način poduke i okolinu kako bi se postigao značajan učinak na ponašanje, paralelno se oslanjajući na interese pojedinca te praćenje njegove motivacije. Ono što primijenjenu analizu ponašanja razlikuje od ostalih pristupa je mjerljivost rezultata tretmana što nam omogućava procjenu preduvjeta za izvršavanje ciljanog ponašanja, evaluaciju intervencije i napretka pojedinca, učinkovito podučavanje te vizualni prikaz napretka u svakom dijelu intervencije. Podaci o napretku prikazani na ovakav način su objektivni, lako razumljivi i dostupni, što olakšava multidisciplinarnu suradnju, pomaže pri potencijalnim odlukama o promjeni smjera intervencije te doprinosi jednostavnijem uključivanju roditelja ili skrbnika u proces planiranja ciljeva i razumijevanju kliničkih odluka.

Korištenjem ABA načela prilikom definiranja ciljeva za učenike s poremećajem iz spektra autizma dobivamo vrlo jasne, konkretne i mjerljive podatke što nam omogućuje jednostavnije praćenje njihova napretka. Osnova za usvajanje novih vještina je definiranje pojačivača, posljedice koja slijedi ponašanje i povećava vjerojatnost pojavljivanja ciljanog ponašanja u budućnosti. Ovisno o željenom cilju odabiremo metodu podučavanja i potrebne materijale za rad, razinu i oblik podrške, metode ispravka podrške, kriterij svladavanja ili promjene/obustavljanja programa te plan za generalizaciju i održavanje vještine kako bi omogućili primjenu naučenog u različitim situacijama i okolinama. Osim učenja novih vještina, često je potrebno smanjiti određena izazovna ponašanja učenika koja značajno ometaju izvođenje svakodnevnih aktivnosti. Prikupljanjem podataka o takvim ponašanjima bilježimo informacije o podražajima koji su prethodili i posljedicama koje su uslijedile nakon određene pojave ponašanja. Na taj način možemo razumjeti funkciju učenikova ponašanja te odabrati najoptimalniju metodu kojom ćemo započeti modifikaciju izazovnog ponašanja.

Primjenom ABA načela u svakodnevnom nastavnom radu s učenicima s poremećajem iz spektra autizma u dobi od 10 do 12 godina, uspješno su usvojene nove i proširene već postojeće vještine u okviru različitih odgojno-obrazovnih područja. Također, uklonjena su nepoželjna ponašanja poput udaranja predmeta i autoagresivnog ponašanja.

Ključne riječi: *primijenjena analiza ponašanja (ABA), poremećaj iz spektra autizma, učenje novih vještina, uklanjanje izazovnih ponašanja, odgojno-obrazovna skupina*

adresa e-pošte za kontakt: enea.selimovic@gmail.com

PRIMJENA KOGNITIVNO, INTELEKTUALNO, BIHEVIORALNE METODE U OPISMENJAVANJU NEVERBALNE DJECE SA STANJIMA SPEKTRA AUTIZMA - PRIKAZ SLUČAJA

Nataša Dolović

Angerona-edukacijsko rehabilitacijska privatna praksa, Čakovec, Republika Hrvatska

Neurorazličitosti stanja spektra autizma (SSA) u svojoj heterogenoj kompleksnosti predstavljaju sve veći izazov u odgoju i obrazovanju u odnosu na porast incidencije. Spektar čine stanja od izuzetne nadarenosti do težih intelektualnih poteškoća, od fascinirajuće elokventnosti do neverbalnog autizma. Upravo zbog toga, opismenjavanje koje čini središte osnovnog obrazovanja, kompromitirano je biopsihosocijalnim aspektima SSA te se ponekad čini nemogućim dijete naučiti čitati i pisati ako ono nema adekvatne psihosocijalne vještine na kojima možemo graditi pismenost posebice ako je riječ o neverbalnom autizmu. U ovoj prezentaciji predstaviti će se neverbalni dječak sa SSA koji s jednom godinom odgode upisa u školski sustav sa svojim roditeljima počinje pripremu za školu koja je temeljena na kognitivno, intelektualno, bihevioralnom pristupu (KIBp). U radu će biti prikazani rezultati psihološkog testiranja prije provedbe pripreme za školu (Specijalna bolnica za zaštitu djece s neurorazvojnim i motoričkim smetnjama- Goljak) te nakon završetka drugog razreda rezultati psihološkog testiranja (OB Dubrovnik u mjestu stanovanja). Psihosocijalna i akademska razvojna stimulacija trajala je u razdoblju od osamnaest mjeseci (svibanj 2019. do listopada 2020.) kada je dječak krenuo u prvi razred. Njegove vještine glasovne analize i sinteze uz matematičko razmišljanje opservirano je u odnosu na zadane zadatke koji su postavljeni sukladno KIBp koji je baziran na znanstveno utemeljenoj kognitivno bihevioralnoj metodi te će sukladno tome biti i predstavljena struktura pristupa. Prezentacija također promišlja o pozitivnim i negativnim aspektima mogućeg razvojnog ishoda osoba sa SSA te daje smjernice za daljnje istraživanje kognitivno, intelektualno, bihevioralnog pristupa u odgoju i obrazovanju djece sa SSA u svim dijagnostičkim razinama s naglaskom na izniman značaj rane identifikacije i intervencije te edukaciju roditelja/skrbnika.

Ključne riječi: *neverbalni autizam; kognitivno, intelektualno, bihevioralna razvojna stimulacija*

adresa e-pošte za kontakt: dolovic.nat@gmail.com

PODRŠKA OBITELJIMA DJETETA S AUTIZMOM U PRILIKAMA KADA SUSTAVNA PODRŠKA IZOSTANE

Zvezdana Novina Repovečki

Centar za odgoj i obrazovanje Krapinske Toplice, Republika Hrvatska

Nakon niza godina rada s djecom s teškoćama u razvoju uvidjeli smo kako izostanak podrške obiteljima djeteta s autizmom sustavno izostaje i dugoročno ima značajne posljedice kako na dijete, tako i na njegovu obitelj, bliske kontakte i na zajednicu. Izostanak kontinuirane podrške obitelji u razdoblju roditeljstva, ponajviše u trenutku saznanja da dijete ima teškoće, a potom i u razdoblju koje slijedi, za roditelje i obitelj ima značajne posljedice. Bez sustavne podrške, a slijedom novonastale situacije, nastaje roditelj koji je nezadovoljan sustavom, ali i svojom lokalnom sredinom jer izostaje pravovremena, stručna podrška te ga to vodi prema izolaciji i povlačenju iz života zajednice, a nerijetko i povlačenju iz šire obitelji. Ukoliko u tom razdoblju izostane i socijalna podrška, nerijetko dolazi do socijalnog izoliranja djeteta, ali i cijele njegove obitelji. Iz tog razloga, u Centru za odgoj i obrazovanje Krapinske Toplice od 2016. godine razmišljalo se na koji način članovima obitelji djeteta s autizmom osigurati potrebnu podršku koja će biti kontinuirana, ciljana i stručna. Vodeći se time, od 2017. godine započeli smo s održavanjem edukativnih predavanja, radionica i okruglih stolova namijenjenih obiteljima djece s autizmom KZZ jer smo uvidjeli da je to populacija koja u lokalnoj zajednici nema nikakav vid stručne i socijalne podrške. Od 2017. do 2019. godine održano je ukupno 5 okruglih stolova. Okrugli stolovi bili su edukativnog i savjetodavnog karaktera na kojima su, nakon stručnog predavanja, sudionici dijelili međusobna iskustva, dobili savjete stručnjaka te bili jedni drugima podrška.

Na okruglim stolovima sudjelovao je velik broj roditelja, ali i drugih članova obitelji: djedovi, bake, tete. Rezultati ispunjenih evaluacija sudionika govore u prilog važnosti stručne podrške u zajednici, ali isto tako, daju nam jasne informacije da je sustavno pružanje podrške izostalo, roditelji ne dobivaju potreban vid psihosocijalne, kontinuirane podrške i samim time, njihovo suočavanje i nošenje s izazovima roditeljstva djeteta s autizmom je znatno teže.

Iako je Zakonom o socijalnoj skrbi omogućeno ostvarivanje psihosocijalne usluge i to u vidu psihosocijalnog savjetovanja ili psihosocijalne podrške, navedena usluga je nedostatna, a puno puta vremenski neadekvatna. Roditelji koji se svakodnevno nose s različitim izazovima koji proizlaze iz same teškoće djeteta, izazova u okolini (najčešće u samoj obitelji) ili pak nemogućnosti ostvarivanja prava koja im važećim zakonskim okvirom pripadaju nailaze na dodatnu prepreku, a to je izostanak sustavne podrške tijekom cijelog razdoblja roditeljstva.

Prethodno iskustvo organizacije i provođenja aktivnosti s ciljem podrške članovima obitelji djece s autizmom dobar nam je orijentir za kreiranje daljnjih aktivnosti usmjerenih na podršku i osnaživanje roditelja i svih članova obitelji. Vođeni tim iskustvom, u tekućoj godini počinjemo s organizacijom i provođenjem grupa podrške namijenjenih isključivo članovima obitelji djeteta s autizmom.

Ključne riječi: *roditeljstvo, autizam, osnaživanje, podrška su lokalnoj sredini*

adresa e-pošte za kontakt: zvekidj0308@gmail.com

SLUŠNI INTEGRACIJSKI TRENING

Lucija Kokić, Lea Radolović
Škola za odgoj i obrazovanje Pula, Republika Hrvatska

Terapija glazbom od davnina se provodi u svrhu postizanja pozitivnih promjena u korisnikovom funkcioniranju, poboljšanja njegovog zdravlja i povećanja blagostanja. Također, muzikoterapija utječe na pozitivne promjene u ponašanju i razmišljanju, omogućava stjecanje vještina i izražavanje emocija. Slušni integracijski trening (SIT) prva je cjelovita terapija glazbom u RH, a njen autor je prof. dr.sc. Mladen Hedjever. Osobitost SIT-a jest da ona ne iziskuje aktivno slušanje glazbe, za nju je potrebna suglasnost roditelja, učionica, CD player/računalo i educirani učitelj te ju stoga nije teško provoditi. SIT poboljšava socijalizaciju, emocionalne reakcije, kognitivne i perceptivne sposobnosti, pažnju, slušno procesiranje, motoričku spretnost, komunikacijske sposobnosti, jezik i govor, čitanje, matematičke sposobnosti, itd. Budući da učenici s višestrukim teškoćama pokazuju poteškoće u područjima komunikacije, čitanja i pisanja, pozornosti, mišljenja i zaključivanja te senzorne integracije, odlučili smo u jednoj heterogenoj grupi učenika primijeniti osmotjedni program SIT-a. U radu se prikazuje primjer dobre prakse Škole za odgoj i obrazovanje- Pula. U provođenju su bile uključene edukacijska rehabilitatorica i logopedinja. Na početku i kraju provođenja treninga, kod svakog učenika ponaosob, odabranim elementima edukacijsko-rehabilitacijskih i logopedskih mjernih instrumenata ispitana su postignuća u razvojnim područjima jezika i govora, motorike, pažnje, brige o sebi, socijalne interakcije i glazbenog sluha, a rezultati su prikazani na skali Likertova tipa. Uključenost učenika u SIT rezultirala je većom samostalnošću pri praćenju dnevnih rutina, kvantitativnim i kvalitativnim napretkom u komunikaciji, boljom socijalizacijom, primjerenijim emocionalnim reakcijama i boljom općom pažnjom.

Ključne riječi: *terapija glazbom, slušni integracijski trening, učenici s višestrukim teškoćama, komunikacija, pažnja i koncentracija, socijalna interakcija*

adresa e-pošte za kontakt: lejaje@gmail.com

PRILAGODBA SLIKOVNICE

Ivana Hornjak

Centar za odgoj i obrazovanje „Ivan Štark“, Osijek, Republika Hrvatska

Prošle školske godine ostvarena je kvalitetna suradnja profesora i studenata Filozofskog fakulteta u Osijeku, (studentice Preddiplomskog sveučilišnog studija pedagogije) i studenata Diplomskog studija Ilustracija Odsjeka za vizualnu i medijsku umjetnost Akademije za umjetnost i kulturu u Osijeku. Slikovnica nosi naziv: „VIŠE SE NE BOJIM BABAROGÉ“ i vezana je Slavensku mitologiju za djecu.

Prilagodba slikovnice odvijala se na više razina: Format slikovnice trebao je biti veći, koliko su dopuštala materijalna sredstva, kako bi dijete moglo njome lakše manipulirati i kako bi jednostavnije i kvalitetnije percipiralo nacrtano i napisano. Stranice slikovnice trebale bi biti deblje, vezano za teškoće fine motorike i lakše listanje. Boje koje prevladavaju su pastelne, smirujuće i nježne, a intenzivnijim bojama istaknuto je najvažnije u ilustraciji. Sugerirano je, obzirom da je ciljana populacija mlađa kronološka dob, da ilustracije glavnih likova budu dobronamjerne, simpatične i s dozom humora. I za pisanje teksta poželjna je pastelna podloga i to bez sjaja na papiru, a za boju tiska izabrali smo crnu smatrajući je najpreciznijom i adekvatnom za svaku podlogu. Obratili smo pozornost da tekst bude na jednoličnoj podlozi i da ne prelazi preko ilustracija, da je poravnanje lijevo, jednostrano, te da nema podcrtavanja teksta zbog njegovog lošeg utjecaja na čitanje (dolazi do perceptivnog spajanja podcrtanih riječi). Ključni pojmovi su istaknuti podebljavanjem. Tekst je napisan velikim tiskanim grafemima. Preporučeni font grafema minimalno je veličine 14 za tekst, a za naslove 16. Prored minimalno veličine 1,5 da bi se izbjeglo neželjeno prelaženje iz jednog reda u drugi pri čitanju. Margine bi trebale biti šire kako bi se na taj način istaknulo napisano i nacrtano. Grafemi nisu nakošeni niti vitičasti. Koristio se OMOGURU font koji je vrlo jednostavan za čitanje. Na stranicama ne bi trebalo biti puno teksta i on je u cijelosti smješten uvijek u jednom dijelu stranice. Na taj način je lakša percepcija, ali i konzistentnost misli pri čitanju i razumijevanju. U tekstu se nastojao što više koristiti jednostavan jezik, razumljiv i prihvatljiv djeci mlađe kronološke dobi, kao i jednostavnija rečenična struktura i gramatika. Rima i ponavljanje su svakako poželjni, jer olakšavaju učenje i memoriranje. QR kod dodaje uz vizualnu i auditivnu komponentu, te nakon što je pročitao dio teksta, dijete kao potkrepljenje može odslušati ostatak priče. To je jako poželjno za djecu s oštećenjem vida, disleksijom, ADHD-om i populaciji koja je pri učenju više auditivno orijentirana. Poznat je pozitivan učinak promjene modaliteta pri učenju vezano za pozornost, percepciju pa i motivaciju. Prisutna je tako polisenzorna stimulacija. S obzirom na temu slikovnica senzibilizira djecu, ohrabruje ih.

Pomaže im da kroz nju prožive i pobijede svoje strahove, te potiče razvoj mašte i apstraktnog mišljenja.

Ključne riječi: *suradnja, prilagodba, QR kod, polisenzorna stimulacija, jednostavan jezik, auditivna percepcija, senzibilizacija, apstraktno mišljenje*

adresa e-pošte za kontakt: ivanahornjak@gmail.com

PRIČANJE PRIČA KAO JEDAN OD NAČINA KOMUNIKACIJE: POGLED NA INTEGRATIVNE PRIČAONICE I LIKOVNO GLAZBENE RADIONICE

Marija Kirinić

Centar za odgoj i obrazovanje Velika Gorica, Republika Hrvatska

Načini komunikacije koje primjenjujemo kao stručnjaci u neposrednom radu s djecom su različiti i ima ih mnogo. Komuniciramo riječima, gestom, sličicama, šutnjom, pogledom. Pogledom se događa intimna komunikacija, ona može biti duboka i sveobuhvatna, samo naše biće reflektira u našem pogledu, pogledom otkrivamo sami sebe jedni drugima, upoznajemo se. I pričanje priča jedan je od načina komunikacije koji pomaže djetetu kod razvoja govora, percepcije, opažanja, koncentracije, mišljenja, pamćenja i logičkog zaključivanja, obogaćuje rječnik, maštu i potiče kreativno mišljenje. Potiče prepoznavanje i razumijevanje svojih i tuđih osjećaja, razumijevanje socijalnih odnosa, pravila ponašanja, pravde i nepravde, pomaže u rješavanju sukoba, potiče solidarnost i toleranciju. Pričanje stvara odnos, stvara bliskost, reflektira, donosi radost. Priče su prije svega doživljaj, a doživljaj zahtijeva vrijeme i često ga se ne može odmah pretvoriti u riječi. Najjače doživljeno je upravo ono neizrecivo. Važno je nakon pričanja priče produbiti doživljaj priče s drugim aktivnostima: crtanjem, slikanjem, oblikovanjem, pjevanjem, muziciranjem, igrom, dramaturgijom.

U Centru za odgoj i obrazovanje Velika Gorica kroz 84 godine djelovanja ispričano je mnogo priča, no to nas nije zaustavilo, 2019. godine pokrenut je i mali projekt, „*Vrijeme je za priču*“, integrativne pričaonice i likovno glazbene radionice koje traju i danas, za djecu kojoj je Centar za odgoj i obrazovanje Velika Gorica dom i djecu iz njihovog susjedstva, djecu grada Velika Gorica. Priče pričamo nakon nastave, stvaramo čaroliju u prostorima Centra, dvorištima, parkovima. Na radionicama u prostoru punom svijetla, mirisa, okusa, boja, s nama su naši sugrađani, književnici, novinari, glazbenici.

Ovim prikazom želim zahvaliti i svima onima koji su se nesebično ugradili u ovu priču. „*I najljepša priča prođe, k'o što prođe svaka sreća, al' je uvijek sretan onaj tko se priče dugo sjeća.*“

Ključne riječi: *pričanje priča, komunikacija, likovno glazbene radionice*

adresa e-pošte za kontakt: marijakirinic@gmail.com

VIŠEOSJETILNO PRIPOVIJEDANJE – UČENJE SVIM OSJETILIMA

dr.sc. Vanja Marković, Hrvoje Bogojević, Lea Radolović
Škola za odgoj i obrazovanje - Pula, Republika Hrvatska

Priča i pripovijedanje oduvijek su bili sastavni i esencijalni dio odgoja i obrazovanja. Pripovijedanje priče, dakle pričanje priče „iz glave“, bez čitanja, jedna je od najstarijih umjetničkih formi, i seže u prehistorijska vremena. Pripovijedanje uobičajeno predstavlja naraciju priče kroz verbalni prijenos informacija, dok je višeosjetilno pripovijedanje strategija poučavanja koja sjedinjuje pripovijedanje i multimodalnost te na taj način povezuje priču s više osjetilnih unosa. Upravo je multimodalnost ta koja omogućuje uključivanje učenika s teškoćama u razvoju u pripovijedanje. Klasično pripovijedanje pretpostavlja s jedne strane pripovjedača, dok su s druge strane (osjetilno) pasivni slušatelji. Višeosjetilno pripovijedanje, s druge strane, sjedinjuje više osjeta te slušatelji - sudionici na više razina spoznaju priču. Ovakvo pripovijedanje uvelike olakšava razumijevanje priče učenicima/djeci s teškoćama u razvoju i omogućuje veću uključenost u sadržaje. Imajući u vidu teškoće ovih učenika u područjima komunikacije, čitanja i pisanja, pozornosti, mišljenja i zaključivanja te senzorne integracije, da navedemo samo neke, ključno je stvoriti inovativna i pedagoški efikasna rješenja koja će ih motivirati i pružiti im potporu u učenju. Dostupna literatura navodi utvrđen utjecaj višeosjetilnog pripovijedanja na različita razvojna područja. Posebno se ističe pozitivan utjecaj na razvoj jezičnih sposobnosti, poticanje mašte, poticanje sposobnosti umnog mapiranja, poticanje združene pažnje i kontakta očima, osiguravanje senzorne stimulacije i poticanje razvoja senzorne integracije, doprinos razumijevanju značenja priče, pozitivan utjecaj na usmjeravanje pažnje i koncentraciju, poticanje uključivanja i komunikacijskih izmjena te potporu komunikaciji.

U radu se prikazuje primjer dobre prakse Škole za odgoj i obrazovanje - Pula koja je uvela višeosjetilno pripovijedanje kao inovativnu praksu, i to iz nastavne i edukacijsko-rehabilitacijske prakse učitelja, edukacijskog rehabilitatora i logopeda. Rad prati i istraživanje s ciljem utvrđivanja razlike u rezultatima učenika u području razumijevanja pripovijedanog, obzirom na to je li priča ispričovijedana bazično ili koristeći višeosjetilne podražaje.

Uključenost učenika u nastavne sadržaje kroz ovakav umjetnički i holistički pristup pomogla je učenicima stvoriti cjelovito višeosjetilno iskustvo, za koje su često zakinuti. Mogućnosti višeosjetilnog pripovijedanja mogu nam dati smjernice kako poboljšati inovativne i inkluzivne prakse, te ponuditi određene alate pomoću kojih možemo pridonijeti razvoju i uključenosti učenika s teškoćama u razvoju u odgoj i obrazovanje i kulturno-umjetničke sadržaje. Zaključujemo kako višeosjetilno pripovijedanje ima potencijal ne samo u kontekstu boljeg

razumijevanja i doživljavanja priča već i za funkcionalno učenje u okviru nastavnih predmeta i područja.

Ključne riječi: *višeosjetilno pripovijedanje, učenici s teškoćama u razvoju, razvoj sposobnosti*

adresa e-pošte za kontakt: vanja.markovic@skole.hr

VRŠNJAČKA POTPORA KROZ INKLUZIVNE KREATIVNE AKTIVNOSTI

Kristina Buić Modrušan

Škola za odgoj i obrazovanje - Pula, Republika Hrvatska

Cilj je rada prikazati primjer dobre prakse Škole za odgoj i obrazovanje - Pula kroz provođenje projekta „Vršnjačka potpora kroz inkluzivne kreativne aktivnosti“.

Škola za odgoj i obrazovanje - Pula već niz godina potiče kako obrazovne, tako i odgojne čimbenike važne za psihofizički razvoj. To se odnosi kako na učenika s teškoćama u razvoju tako i za učenike tipičnog razvoja. Jedan od načina na koji se to ostvaruje je provođenje projekta „Vršnjačka potpora kroz inkluzivne kreativne aktivnosti“ u okviru odgojno-obrazovnog područja Organizirano provođenje slobodnog vremena u okviru programa za stjecanje kompetencija u aktivnostima svakodnevnog života i rada uz individualizirane postupke. Projektom su predviđeni susreti učenika s višestrukim teškoćama u razvoju i njihovih vršnjaka tipičnog razvoja - učenika jedne pulske osnovne škole. Kroz ovakve likovno socijalizacijske susrete ostvaruju se planirani ciljevi kao što su međusobno upoznavanje i druženje vršnjaka, uspostavljanje partnerskih odnosa među školama, poštivanje i uvažavanje različitosti, poticanje na suradničko učenje i stvaranje, „rušenje“ predrasuda, poticanje razvoja pozitivnih osobina ličnosti i mentalnog zdravlja.

Sve to učenicima nudi da kroz likovne aktivnosti razvijaju svoju kreativnost, jačaju pozitivnu sliku o sebi, jačaju samopouzdanje te podižu stupanj motivacije. Uz navedeno, benefit od ovih susreta imaju i voditelji - učitelji škola koje provode redovne programe, koji sudjelovanjem stječu praktična metodička znanja i vještine pružanja podrške učenicima s teškoćama u razvoju.

Ključne riječi: *vršnjačka potpora, inkluzija, rušenje predrasuda, kreativne aktivnosti, redovne škole*

adresa e-pošte za kontakt: krisbuic@gmail.com

PRIPOVIJEDANJE U SLUŽBI INKLUZIJE- BADLOVIM TRAGOM

Marija Antolić

Centar za odgoj i obrazovanje Krapinske Toplice, Republika Hrvatska

U radu se polazi od koncepta inkluzivnog načela u obrazovanju, a cilj je dati pregled projekta koji se sastoji od aktivnosti koje se provode u koordinaciji s partnerskom školom. U projektu sudjeluju učenici s teškoćama koji pohađaju Centar za odgoj i obrazovanje Krapinske Toplice i vršnjaci iz OŠ Krapinske Toplice putem zajedničkih aktivnosti tijekom školske godine. Cilj je projekta povezivanje kroz zajedničke susrete putem pripovijedanja priča iz zajedničke lokalne baštine. Krajnji je rezultat vlastita priča tj. slikovnica nastala zajedničkim idejama, povezivanjem priča, maštom i ilustracijama. Učenici su na temelju dijeljene baštine istovremeno i naratori i recipijenti priče. Učenici su upoznati s osnovnim podacima iz prošlosti na temelju kojih su gradili vlastitu fikcionalnu priču namijenjenu također djeci. Osim radionica upoznavanja, radilo se i na upućivanju u osnove stvaranja piče i zakonitostima kompozicije. Promišljalo se o sadržaju slikovnice i motivaciji likova, kroz aktivnosti pričanja priča raspravljalo se o temi, oblikovali su se prijedlozi primjerenoga postupanja u problemskim situacijama. Učenici obiju škola suradnički su sudjelovali u realizaciji svih aktivnosti i stvaranju pozitivnoga razrednoga ozračja čime se projekt pokazao uspješnim. Osim vidljivog rezultata - slikovnice, nemjerljivo važni rezultati također su: stjecanje novih iskustava, jačanje pozitivne slike o sebi i svojim mogućnostima s uvidom o mnogo više sličnosti nego različitosti s vršnjacima iz redovne OŠ. Pripovijedanjem o prihvaćanju novog pojedinca u okolinu, učenici su istovremeno učili o prihvaćanju jedni drugih i toleranciji te konstruiranju priče kroz zajedničko pripovijedanje.

Ključne riječi: *inkluzija, pripovijedanje, priča, baština, slikovnica, tolerancija*

adresa e-pošte za kontakt: marija.antolic1@skole.hr

POTICANJE NADARENOSTI UČENIKA I MLADIH S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU U OKVIRU IZVANNASTAVNIH AKTIVNOSTI U CENTRU ZA ODGOJ I OBRAZOVANJE „IVAN ŠTARK" U OSIJEKU

Ante Papić

Centar za odgoj i obrazovanje „Ivan Štark“, Osijek, Republika Hrvatska

Nadareni učenici i mladi s teškoćama u razvoju još uvijek su nedovoljno prepoznati u školskom sustavu te im nije pružena adekvatna podrška u razvoju njihovih talenata. S druge strane, pomno planirane, programirane, realizirane i evaluirane slobodne aktivnosti u okviru izvannastavnih školskih aktivnosti izuzetno su relevantne u funkciji poticanja cjelovitog razvoja tih učenika, a kroz te aktivnosti, ti učenici razvijaju svoje osobne potencijale i stvaralačke sposobnosti prema vlastitim potrebama i mogućnostima. Izvannastavne su aktivnosti tim učenicima i mladima prilika za razvoj osobnosti i pozitivne slike o sebi, socijalizaciju i integraciju u širu zajednicu te kroz njih oni uče prepoznavati i izraziti svoje sposobnosti, interese, potrebe i motivaciju.

Centar za odgoj i obrazovanje "Ivan Štark" u Osijeku svojim polaznicima ima za ponuditi bogatu paletu izvannastavnih aktivnosti koje se provode u svrhu poučavanja, osposobljavanja i podržavanja naših nadarenih učenika i mladih za samostalno planiranje i organiziranje vremena i mjesta realizacije aktivnosti, nabavku potrebnih rekvizita i materijala i rukovanje istima te kontinuirano izvođenje aktivnosti u okviru prikazanih aktivnosti. Na taj način povećaju se njihove mogućnosti i prilike za uključivanjem u državna i međunarodna natjecanja, likovne i glazbene manifestacije, županijske i državne smotre učeničkih zadruga, samostalne izložbe i radionice, javne nastupe, sajmove, prodajne štandove, kao i u djelokrug raznih organizacija, klubova i udruga. Govoreći o evaluaciji razvoja talenata učenika kroz izvannastavne aktivnosti - učenička postignuća na raznim značajnim manifestacijama, evidentan porast njihovog zadovoljstva i samopouzdanja te konačni proizvodi njihovih ruku govore za sebe.

Cilj je ovog rada prikazati različite načine poticanja nadarenosti učenika kroz izvannastavne aktivnosti u Centru za odgoj i obrazovanje "Ivan Štark" u Osijeku.

Ključne riječi: *nadarenost, izvannastavne aktivnosti, učenici s teškoćama u razvoju*

adresa e-pošte za kontakt: papic.ante1@gmail.com

SURADNJA POMOĆNIKA U NASTAVI I RODITELJA UČENIKA S TEŠKOĆAMA U REDOVITOM I POSEBNOM SUSTAVU ODGOJA I OBRAZOVANJA

Mia Bašić Bučanović¹, Dora Akšamović¹, Aleksandra Krampač-Grljušić²

¹Centar za autizam Osijek, Republika Hrvatska

²Osnovna škola Ljudevita Gaj u Osijeku, Republika Hrvatska

Suradnja odgojno-obrazovne ustanove i roditelja podrazumijeva razmjenu informacija, zajedničko dogovaranje i planiranje s krajnjim ciljem povećanja dobrobiti učenika. Sudjelovanje učenika s teškoćama u odgojno-obrazovnom procesu sve se češće ostvaruje uz podršku pomoćnika u nastavi. Pomoćnici u nastavi zaposlenici su odgojno-obrazovnih ustanova i svakodnevno sudjeluju u neposrednom odgojnom i obrazovanom radu učenika s teškoćama. Zadaća pomoćnika u nastavi je pružiti potporu učenicima s teškoćama u skladu s njihovim individualnim potrebama te izjednačiti njihove mogućnosti u sustavu odgoja i obrazovanja. Uključivanje pomoćnika u nastavi u odgojno obrazovni proces u skladu je s načelima inkluzije, a „Pravilnik o pomoćnicima u nastavi i stručnim komunikacijskim posrednicima“ (NN, 18/22) predstavlja temeljni regulativni dokument kojim se uređuju sva pitanja vezana za uključivanje, način i sadržaj osposobljavanja te obavljanja posla pomoćnika u nastavi. Pomoćnik u nastavi blisko surađuje s učiteljima i roditeljima učenika s teškoćama. Suradnja roditelja i pomoćnika u nastavi nedovoljno je istraženo područje, a kvalitetna suradnja roditelja učenika s teškoćama i pomoćnika u nastavi predstavlja jedan od preduvjeta uspješnog odgoja i obrazovanja učenika s teškoćama. S obzirom da su i pomoćnici u nastavi i roditelji, sudionici odgojno obrazovnog procesa i implementacije inkluzije, javlja se potreba za istraživanjem suradnje pomoćnika u nastavi i roditelja učenika s teškoćama. Cilj ovog istraživanja je usporediti vrstu i opseg suradnje pomoćnika u nastavi i roditelja djece s teškoćama u redovnim i posebnim osnovnoškolskim ustanovama. U ovom istraživanju suradnja obuhvaća vrstu odnosa roditelja i pomoćnika u nastavi, a pojam opseg suradnje odnosi se na učestalost razmjene informacija i dubinu socijalnog odnosa između roditelja i pomoćnika u nastavi. Navedeno će se postići putem Upitnika o suradnji, kreiranog za potrebe ovog istraživanja. Upitnik će se dostaviti pomoćnicima u nastavi zaposlenim u dvjema redovnim i dvjema posebnim osnovnoškolskim ustanovama na području grada Osijeka. Rezultati istraživanja dat će nam uvid u razliku vrste i opsegu suradnje pomoćnika u nastavi i roditelja djece s teškoćama između redovnih i posebnih odgojno-obrazovnih ustanova.

Ključne riječi: *pomoćnici u nastavi, usporedba, roditelji, suradnja, učenici s teškoćama*

adresa e-pošte za kontakt: m.basic32@gmail.com, doraaksamovic@gmail.com

STRES I SINDROM IZGARANJA KOD EDUKACIJSKIH REHABILITATORA

Adila Nišlić Topalčević, Snježana Đukić

Centar za odgoj i obrazovanje „Ivan Štark“, Osijek, Republika Hrvatska

Stres se odnosi na situacije u kojima osoba procjenjuje da su okolnosti u kojima se nalazi preopterećujuće, te da ugrožavaju njezinu dobrobit. Posebna vrsta stresa je radni ili profesionalni stres koji svoje izvore ima u radnom okruženju pojedinca. Profesionalni stres predstavlja niz psiholoških, bihevioralnih i fizioloških štetnih promjena u našem organizmu koje nastaju kada radni izazovi nisu u skladu s vlastitim mogućnostima i sposobnostima. Njemu su osobito izložene osobe koje se bave pomagačkim zanimanjima. Njihov cjelokupan rad je usmjeren na probleme drugih ljudi i njihovo rješavanje što vrlo često dovodi do izazovnih situacija i iznenadnih stresnih okolnosti. U tu skupinu zanimanja ubrajamo i edukacijske rehabilitatore. Zbog osobitosti posla koji obavljaju edukacijski rehabilitatori su često izloženi stresnim situacijama. Ukoliko je pojedinac dugotrajno izložen stresorima na radnom mjestu dolazi do sindroma izgaranja - *burnout* sindroma. Cilj rada je bio istražiti prisutnost profesionalnog stresa kod edukacijskih rehabilitatora i ostalih djelatnika koji rade u neposrednom radu s učenicima s većim teškoćama u razvoju. Također, predmet našeg interesa bili su i čimbenici koji dovode do pojave profesionalnog stresa, te postupci koji mogu smanjiti ili spriječiti stresore na radnom mjestu. Istraživanje je provedeno u Centru za odgoj i obrazovanje „Ivan Štark“ u Osijeku, te je obuhvatilo 39 djelatnika koji provode neposredni odgojno-obrazovni i rehabilitacijski rad s učenicima s većim teškoćama u razvoju. Za potrebe ovog istraživanja kreiran je kratki anketni upitnik. Dobiveni rezultati ukazuju da velik broj ispitanika procjenjuje da ispitivani stresori ne utječu značajno na pojavnost profesionalnog stresa. Također, prema rezultatima možemo zaključiti da postoji izrazita potreba za boljom komunikacijom i suradničkim odnosom unutar kolektiva, te pojednostavljivanjem administrativnih poslova s ciljem poboljšanja osjećaja zadovoljstva na radnom mjestu

Ključne riječi: *profesionalni stres, sindrom izgaranja, edukacijski rehabilitatori*

adresa e-pošte za kontakt: adila_nislic@hotmail.com

TIME 4 DATE

Luka Femec¹, Marica Brzica²

¹Centar za odgoj, obrazovanje i rehabilitaciju Podravsko sunce, Koprivnica, Republika Hrvatska

²Osnovna škola Visoka, Split, Republika Hrvatska

Cilj ovoga rada je prikazati slobodno vrijeme učenika s posebno odgojno-obrazovnim potrebama iz perspektive njihovih roditelja. Naime, Zakon o odgoju i obrazovanju prepoznaje kategoriju učenika s posebno odgojno-obrazovnim potrebama koju čine učenici s teškoćama u razvoju i daroviti učenici. Budući se radi o dvije skupine učenika koji zahtijevaju dodatni rad i aktivnosti koje bi potaknule njihove potencijale i mogućnosti, željelo se dobiti uvid u vrstu aktivnosti, količinu profesionalne podrške unutar lokalne zajednice, ali i količinu samostalnog slobodnog vremena u kojem učenici imaju vrijeme samo za sebe i svoje interese. Danas, kada na tržištu postoje brojne usluge koje se nude roditeljima kao mogućnosti dodatnog rada i uključivanja njihove djece u svrsishodne i strukturirane aktivnosti, postavlja se pitanje njihove opravdanosti te mogućnosti odlučivanja djece i mladih o vlastitom slobodnom vremenu nakon završenih školskih obaveza.

Učenici s teškoćama u razvoju i daroviti učenici naizgled su u potpunosti različite populacije učenika, ali dubljom analizom neupitna je sličnost i važnost individualnog pristupa njihovim potrebama te usmjeravanje i prilagođavanje nastavnog plana i programa u skladu s njihovim osobnim karakteristikama. S jedne strane učenici s teškoćama u razvoju najčešće u odgojno-obrazovni sustav ulaze prepoznati, s postavljenom dijagnozom i određenim nastavnim programom, dok se potencijalno daroviti učenici kroz niz faza detektiraju već kad su u samom redovnom sustavu i najčešće otkrivanje i poticanje njihove darovitosti ovisi o pojedinim odgojno-obrazovnim djelatnicima. Budući da pripadaju ranjivim skupinama populacije koje vrlo često budu neshvaćene od strane vršnjaka, odgojno-obrazovnih djelatnika, roditelja, važno je kontinuirano praćenje te pružanje kvalitetnih izvannastavnih sadržaja, ali imajući pritom na umu psihofizičko stanje djeteta i vrijeme potrebno za odmor. Zbog svega navedenog, pokazala se potreba za ispitivanjem organizacije slobodnog vremena učenika te mogućnostima uključivanja u izvannastavne aktivnosti i dostupnosti profesionalne podrške.

Za potrebe ovog istraživanja kreiran je anketni upitnik koji uz sociodemografske podatke o učenicima i roditeljima sadrži i 32 čestice kategorizirane u četiri aspekta (aktivnosti, slobodno vrijeme, podrška i zadovoljstvo). Čestice su formirane u obliku pozitivnih i negativnih tvrdnji, kojima se ispituje stupanj slaganja ispitanika. Sudionici istraživanja su roditelji učenika s teškoćama u razvoju polaznika posebno odgojno-obrazovne ustanove COOR Podravsko sunce Koprivnica i roditelji učenika potencijalno darovitih Osnovne škole Visoka Split. Iako

ispitanici dolaze s različitih teritorijalnih jedinica, smatralo se važnim ispitati i usporediti dobivene podatke za kreiranje daljnjih smjernica i istraživanja u području slobodnog vremena učenika s posebno odgojno-obrazovnim potrebama.

Ključne riječi: *slobodno vrijeme, učenici s POOP, roditelji*

adresa e-pošte za kontakt: lfemec@gmail.com

DRŽAVNO NATJECANJE U ZDRUŽENOM KUJARSTVU „SLATKI VRTLOG PRIJATELJSTVA“

Višnja Popović, Nataša Mehanović

Škola za odgoj i obrazovanje - Pula, Republika Hrvatska

Radom se predstavlja primjer dobre prakse Škole za odgoj i obrazovanje - Pula kroz organizaciju i provedbu državnog natjecanja u združenom kuharstvu „Slatki vrtlog prijateljstva“. Sudionici natjecanja su učenici koji se školuju prema posebnom programu uz individualizirane postupke za zanimanje pomoćni kuhar i slastičar i učenici koji pohađaju nastavu prema redovitom programu za zanimanje kuhar. Radi se o inovativnom i jedinstvenom natjecanju sastavljenom od timova učenika u kojima jednog člana čini učenik s teškoćama u razvoju, a drugog učenik tipičnog razvoja.

Sama ideja natjecanja nastala je iz potrebe za zajedničkim aktivnostima i razmjenom iskustva između učenika koji se školuju u istom zanimanju, ali različitim programima i nemaju prilike praktični dio nastave tijekom školovanja odraditi zajedno. Organizator državnog natjecanja je Škola za odgoj i obrazovanje - Pula u suradnji sa Školom za turizam, ugostiteljstvo i trgovinu Pula.

Ove godine natjecalo se šest ekipa iz Bjelovara, Samobora, Zagreba, Daruvara, Križevaca i Pule. Učenici su sa svojim mentorima boravili su u Puli četiri dana te su se osim samog natjecanja učenici družili u organiziranim aktivnostima i slobodnom vremenu. Timovi učenika natjecali su se u izradi torte prema unaprijed dobivenom receptu tijekom prvog dana kvalifikacija, te su tri najbolja tima ušla u finale i natjecala se u izradi Sacher torte. Žiri je osim izgleda i okusa ocjenjivao i suradnju članova timova tijekom rada, što je bio i imperativ samog natjecanja.

Zbog sjajnog odaziva i reakcija sudionika natjecanje ćemo organizirati i sljedeće godine budući da je financirano iz projekta KLIK Pula - Centar za kompetentno cjeloživotno razvijanje inovativnih znanja i vještina u sektoru ugostiteljstva i turizma. Vrijednost ovog primjera dobre prakse je u već spomenutoj inkluzivnosti i mogućnosti da učenici istog zanimanja, ali različitog programa uvježbavaju svoje praktične vještine i suradnju na radnom mjestu već tijekom školovanja.

Ključne riječi: državno natjecanje, združeno kuharstvo, timovi učenika posebnih i redovnih programa, učenici zanimanja slastičar i pomoćni kuhar i slastičar, šest timova, izrada torte po zadanom receptu, domaćin Škola za odgoj i obrazovanje Pula

adresa e-pošte za kontakt: natasazigun@yahoo.com

PROJEKT ATTEND: DOPRINOS STVARANJU JEDNAKIH OBRAZOVNIH MOGUĆNOSTI

Ivana Vinceković¹, Ana-Marija Bohaček¹, izv.prof.dr.sc. Jasmina Ivšac Pavliša¹,
izv.prof.dr.sc. Renata Pinjatela¹, Klara Popčević¹, Monika Rosandić Grgić²,
prof.dr.sc. Zrinjka Stančić¹, Ivana Vuk²

¹Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Republika Hrvatska

²Nastavno-klinički centar Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Republika Hrvatska

Projekt „Podrška ostvarenju jednakih mogućnosti u obrazovanju za učenike s teškoćama u razvoju” - ATTEND (eng. Assistive Technology In Education) ima za cilj opremiti ustanove sudionika projekta, centara za odgoj i obrazovanje učenika s teškoćama u razvoju Republike Hrvatske, asistivnom tehnologijom (AT) te osigurati edukaciju djelatnika tih ustanova za korištenje iste.

Hrvatska akademska i istraživačka mreža - CARNET nositelj je projekta ATTEND, a predviđeno trajanje projekta je od srpnja 2021. do travnja 2024. godine. Projekt je većim dijelom (85%) financiran bespovratnim sredstvima iz financijskog mehanizma Europskog gospodarskog prostora (EGP), a manjim dijelom iz državnog proračuna (15%). Osim Edukacijsko-rehabilitacijskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu (ERF), partneri u projektu su Fakultet elektrotehnike i računarstva Sveučilišta u Zagrebu i Odjel za obrazovanje i mlade, Grad Reykjavik.

Cilj usmenog izlaganja je predstaviti projektne aktivnosti kroz pojedine projektne elemente. Pregled aktivnosti će uključiti predstavljanje aktivnosti provedenih u prvih 18 mjeseci projekta, ali i najavu planiranih aktivnosti za preostalih 16 mjeseci projekta.

Poseban naglasak u ovom izlaganju bit će stavljen na suradnju projektnih partnera pri aktivnosti ispitivanja potreba ustanova za nabavom AT, kreiranja Kataloga opreme, opremanje ERF-ovih i FER-ovih laboratorija kao i razvoju ozbiljne igre uključilica. Osim toga, bit će prezentirani rezultati provedbe jednog seta edukacija u ustanovama dionicama projekta.

Ključne riječi: *asistivna tehnologija, Centri za odgoj i obrazovanje, edukacija, multidisciplinarna suradnja*

adresa e-pošte za kontakt: ivana.vincekovic@erf.unizg.hr

PRIMJENA DIGITALNE I ASISTIVNE TEHNOLOGIJE U RADU S UČENICIMA S VEĆIM TEŠKOĆAMA U RAZVOJU

Laura Barat

Centar za odgoj i obrazovanje Čakovec, Republika Hrvatska

Digitalna tehnologija posljednjih je godina postala dio naše svakodnevnice pa je tako postala i neizostavan dio odgojno-obrazovnog rada. Sam pojam digitalna tehnologija podrazumijeva tehnologiju koja se oslanja na korištenje računala, tableta, mobitela i aplikacija koje koriste internet, ali i drugih uređaja, kao, na primjer, videokamera, mikrofona i slično.

Asistivna tehnologija je bilo koji uređaj, dio opreme, računalni program ili sustav proizvoda koji se koristi za povećanje, održavanje ili poboljšanje funkcionalnih sposobnosti osoba s invaliditetom (ATIA, 2018.). Učenicima s teškoćama pruža širok izbor sredstava, uređaja i pomagala, s ciljem da se što lakše premoste različite prepreke koje se javljaju unutar odgojno-obrazovnog sustava. Asistivna tehnologija za učenike s teškoćama u razvoju više je od običnog odgojno-obrazovnog alata; nerijetko je temeljni radni alat koji je usporediv s olovkom i papirom za djecu bez teškoća.

Korištenje asistivne tehnologije učeniku pruža osjećaj samostalnosti, što je jedan od glavnih ciljeva u edukaciji učenika s teškoćama. Potiče učenike da sudjeluju u aktivnostima koje se provode tijekom nastave te olakšava komunikaciju s vršnjacima, nastavnicima i obitelji. Upotreba asistivne tehnologije smanjuje frustraciju, a povećava motivaciju učenika za rad.

Koji su najbolji uređaji, komunikatori i digitalni alati? To je pitanje na koje nema univerzalnog odgovora jer će učenicima odgovarati različiti uređaji, ovisno o njihovim individualnim potrebama. Za svakog je učenika asistivnu tehnologiju potrebno pažljivo odabrati, te pritom u obzir uzeti sve njegove specifične teškoće, mogućnosti i potrebe.

Tijekom izlaganja će se istaknuti važnost i značaj upotrebe digitalne i asistivne tehnologije u obrazovanju učenika s većim teškoćama u razvoju. Na osnovu primjene različitih digitalnih uređaja tijekom odgojno-obrazovnog rada s učenicima s različitim teškoćama, bit će opisane prednosti i nedostaci pojedinih dilema kod odabira digitalne tehnologije - računalo ili tablet? miš ili touchpad? fizička ili virtualna tipkovnica?. Bit će prikazani primjeri korištenja interaktivnog zida, komunikatora, tableta i interaktivne ploče u odgojno-obrazovnom radu s učenicima s većim teškoćama u razvoju.

Ključne riječi: *digitalna tehnologija, asistivna tehnologija, učenici s teškoćama*

adresa e-pošte za kontakt: laura.barat@gmail.com

PRILIKE ZA KOMUNIKACIJU – SVUDA OKO NAS

izv.prof.dr.sc. Jasmina Ivšac Pavliša, Klara Popčević

Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Republika Hrvatska

U okviru Povelje o pravima na komunikaciju koja je nastala unatrag tri desetljeća, jasno je navedeno da djeca i osobe sa složenim komunikacijskim potrebama imaju pravo na stalan pristup i mogućnost korištenja potpomognute komunikacije kao i na odrastanje, odgoj i obrazovanje u okolini koja potiče komunikaciju te ih uvažava kao ravnopravne partnere. U praksi se nerijetko zanemaruju strategije i načela koje promiču prava na komunikaciju, kao što je primjerice prilagodba okruženja ili osiguravanje učinkovitih komunikacijskih sredstava. Prisustvo komunikacijskih ploča u svakodnevnim kontekstima kao što su blagovaonice, dvorane za tjelesni odgoj i ostali prostori školskog okruženja od neobične je važnosti za svu djecu koja ne mogu komunicirati na uobičajeni način. Odnedavno se uočavaju promjene diljem Hrvatske, najčešće inicirane od strane stručnjaka u lokalnoj zajednici koji potpomognuta sredstva komunikacije čine dostupnima i na javnim mjestima poput čekaonica ili dječjih igrališta.

Cilj je usmenog izlaganja obrazložiti važnost stvaranja inkluzivne okoline, inkluzivnih dječjih igrališta i parkova koji će djeci sa složenim komunikacijskim potrebama omogućiti da tijekom različitih životnih situacija imaju prilike komunicirati za različite komunikacijske funkcije. Objasnit će se uloga javnih komunikacijskih ploča u podizanju svjesnosti javnosti o potpomognutoj komunikaciji. Navest će se ključna načela i smjernice za izradu komunikacijskih ploča.

Osim različitih primjera iz svijeta i Hrvatske, predstaviti će se i komunikacijske ploče koje su u okviru projekta „Podrška ostvarenju jednakih mogućnosti u obrazovanju za učenike s teškoćama u razvoju” - ATTEND (eng. Assistive Technology In Education) u svojim ustanovama i/ili lokalnoj zajednici postavili centri za odgoj i obrazovanje učenika s teškoćama u razvoju.

Ključne riječi: *komunikacijske ploče, pristupačnost, projekt ATTEND, inkluzivnost*

adresa e-pošte za kontakt: klara.popcevic@erf.unizg.hr

ASISTIVNA TEHNOLOGIJA NE TREBA BITI SKUPA

Olgica Jukić

Centar za odgoj i obrazovanje Rijeka, Republika Hrvatska

Zadnjih 15-ak godina asistivna tehnologija u svojoj ulozi poboljšanja aktivnog života osoba s invaliditetom pokreće niz promjena. Tako i u odgojno-obrazovnom radu s učenicima s teškoćama. Nastava je dinamičnija, učenik motiviran izazovom upotrebe novih tehnologija. Međutim, nabavka asistivne tehnologije, uglavnom i nažalost podrazumijeva znatan trošak.

Doskočili smo tom problemu.

Unazad devet godina COO Rijeka, prof. Jukić i Tehnički fakultet Rijeka, prof. Vrankić, pokrenuli su projekt suradnje u izradi asistivne tehnologije. Studenti raznih usmjerenja na fakultetu kroz izborni kolegij asistivne tehnologije imaju zadatak izraditi projekt; vezano uz njihovu struku (strojarstvo, elektrotehnika, računarstvo) izraditi pomagala za učenike s teškoćama. Na samom početku projekta bilo je 14 studenata, danas taj kolegij upisuje 65 studenata što pokazuje njihov interes i izazov u izradi projekta. Na odabiru što i kako izraditi studenti dolaze u naš Centar gdje zajednički razradimo ideju npr. računalne igrice, terapijske igračke, komunikatori... Timovi su uglavnom sastavljeni od dva do četiri studenta koji dijele troškove izrade. Naravno, tijekom razrade ideja vodimo računa da studenti troše simboličan novac za izradu.

Ova win-win situacija ima dvojaku vrijednost kako za studente, izradom projekta studenti izvrše svoju obvezu prema kolegiju, tako i za naš Centar - pomagalo ostaje našem Centru i ima uporabnu vrijednost.

Ključna riječ: *asistivna tehnologija*

adresa e-pošte za kontakt: olga.jukic@gmail.com

OSNAŽIVANJE I EDUKACIJA OSOBA S INTELEKTUALNIM TEŠKOĆAMA ZA USVAJANJE DIGITALNIH VJEŠTINA KROZ INOVATIVNI EUROPSKI PROJEKT „DIGI-ID PLUS“

**prof.dr.sc. Daniela Bratković, prof.dr.sc. Rea Fulgosi-Masnjak, Alisa Fabris,
Lea Masnjak Šušković, Ana-Marija Bohaček**
Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Republika Hrvatska

Socijalne interakcije i pristup različitim uslugama u zajednici sve se više ostvaruju kroz digitalni svijet. Unatoč tome, istraživanja pokazuju da je još uvijek prisutna visoka razina digitalne isključenosti osoba s intelektualnim teškoćama (IT), koje se svakodnevno susreću s različitim preprekama u korištenju digitalne tehnologije, što posljedično dovodi i do lošije društvene uključenosti.

Kao odgovor na navedenu problematiku, uz potporu EIT (*European Institute of Innovation and Technology*) - Health organizacije, u tijeku je provedba inovativnog multidisciplinarnog europskog projekta „Digi-ID Plus“, čiji je nositelj Trinity College Dublin u Irskoj, a voditeljica dr. Esther Murphy. Uz više europskih država, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu hrvatski je partner na ovom projektu od 2022. godine. Cilj projekta je razvoj programa edukacije o digitalnim vještinama i pristupačne digitalne obrazovne platforme *DigiAcademy* pomoću koje će osobe s IT lakše usvajati i primjenjivati stečene vještine. Prema modelu inicijalno razvijenom od strane nositelja projekta, u tijeku je sukreiranje hrvatske verzije programa. Prva je faza projekta razvoj sadržaja digitalne edukacije i platforme. Poštujući načela inkluzivnog istraživanja, provedeno je inicijalno istraživanje sa samim osobama s IT iz različitih krajeva Hrvatske prema čijim će se iskustvima, potrebama i željama kreirati sadržaj edukacije. Sljedeća faza uključuje korisničko testiranje platforme i nadogradnju iste sukladno dobivenim povratnim informacijama, a posljednja se faza odnosi na evaluaciju završne verzije platforme i ispitivanje učinkovitosti cjelokupnog programa.

Kroz cijeli proces ključna je suradnja s ustanovama i udrugama iz različitih hrvatskih regija koje pružaju različite vidove podrške osobama s IT i njihovim obiteljima. To su do sada bile sljedeće organizacije: Centar za rehabilitaciju Zagreb, Centar za pružanje usluga u zajednici Ozalj, Centar za odgoj i obrazovanje Juraj Bonači, Hrvatski savez udruga osoba s intelektualnim teškoćama, Hrvatska zajednica za Down sindrom (HZDS), Udruga OZANA i Udruga za samozastupanje u Zagrebu.

U svim fazama projekta naglasak se stavlja na aktivnu participaciju i suradnju sa samim osobama s IT zbog čega je, osim njihova uključivanja kao sudionika istraživanja, osnovan i

Savjetodavni odbor osoba s IT. Hrvatski Savjetodavni odbor broji šest članova, predstavnika suradnih organizacija koji za svoj angažman dobivaju i honorar. Uloga Savjetodavnog odbora je ključna u testiranju i evaluaciji inovativne digitalne platforme/aplikacije, sukreiranju programa edukacije, kao i u promociji i diseminaciji projekta. Neki od članova tog odbora postat će učitelji u online tečajevima na platformi *DigiAcademy* gdje će podijeliti svoja znanja o korištenju digitalne tehnologije i educirati druge osobe s intelektualnim teškoćama. U ovom izlaganju će se iznijeti i perspektiva članova Savjetodavnog odbora kao ključnih suradnika u projektnom timu.

Ključne riječi: *digitalna tehnologija, digitalne vještine, digitalna inkluzija, osobe s intelektualnim teškoćama*

adresa e-pošte za kontakt: alisa.fabris@erf.unizg.hr

POBOLJŠANJE DIGITALNIH VJEŠTINA OSOBA S INTELEKTUALNIM TEŠKOĆAMA

Sanja Selimović¹, Stanko Blatnik¹, Vanda Canjuga², Marko Perkov³

¹IPAK inštitut Velenje, Republika Slovenija

²Hrvatski savez udruga osoba s intelektualnim teškoćama, Republika Hrvatska

³Centar za inkluziju i podršku u zajednici, Republika Hrvatska

Pandemija Covid -19 značajno je povećala upotrebu digitalnih tehnologija. Pri tome se pokazalo da veći dio populacije, a posebno osobe s intelektualnim oštećenjima nemaju dobro razvijene digitalne vještine potrebne za učinkovito korištenje suvremenih tehnologija. Zato smo istraživali razvijanje digitalnih vještina osoba s intelektualnim oštećenjima, s ciljem poboljšanja pristupa i korištenja digitalne tehnologije. Rad naglašava važnost digitalne pismenosti za spomenutu populaciju, raspravlja o trenutnim preprekama, te nudi preporuke za rješavanje tih izazova. Autori opisuju prilagođeni program osposobljavanja osoblja i volontera nevladinih organizacija koji pružaju podršku osobama s intelektualnim oštećenjima razvijenim u okviru Erasmus+ projekta IDEAL, kao i pilot edukaciju provedenu u Hrvatskoj i Sloveniji, uživo, hibridno i u online obliku. U istraživanju smo pretpostavili da će edukacija osoblja i volontera dovesti do poboljšanja digitalnih vještina, veće samostalnosti i poboljšanja kvalitete života osoba s intelektualnim teškoćama. Prateći svjetske trendove u području digitalizacije autori zaključuju da će u bliskoj budućnosti umjetna inteligencija igrati značajnu ulogu u podršci osobama s invaliditetom.

Ključne riječi: obrazovanje, digitalne vještine, osobe s intelektualnim oštećenjima, **Keywords:** *Education, Digital Skills, People with Intellectual Disabilities*

adresa e-pošte za kontakt: sanja@ipak.si

VIZUALNI PROFILI I NJIHOV DOPRINOS U RADU S KORISNICIMA S OŠTEĆENJEM VIDA I DODATNIM UTJECAJNIM TEŠKOĆAMA

Martina Sedlar, Andrea Paulik

Dnevni centar za rehabilitaciju djece i mladeži "Mali dom - Zagreb", Republika Hrvatska

U ovom radu prikazat će se pozadina izrade vizualnih profila za korisnike Dnevnog centra za rehabilitaciju djece i mladeži te njihov doprinos u radu. Naši korisnici, uz postojeće oštećenje vida, imaju dodatne teškoće koje, međusobno korelirajući, utječu na njihovo svakodnevno funkcioniranje te zahtijevaju veliku razinu podrške. Protokol izrade vizualnih profila započinje funkcionalnom procjenom vida, koju izvode stručnjaci procjene i rehabilitacije vida u suradnji s timom oko djeteta. Taj tim čine: roditelji/skrbnici, edukacijski rehabilitator, fizioterapeut, logoped, radni terapeut. Nakon procjene potreba i snaga korisnika slijedi izrada profila vođena područjima funkcioniranja autorice Lee Hyvarinen (1999): komunikacija, orijentacija i kretanje, aktivnosti na blizinu i svakodnevne vještine. Prije same implementacije vizualnih profila u radu skupine te u obitelji, provodi se vrednovanje s nekoliko djelatnika Centra. Korisnost za roditelje i djelatnike uključene u rad s korisnikom te zadovoljstvo ovim oblikom profila ocijenjeno je korištenjem kratkog intervjua, nakon nekoliko mjeseci njegove primjene u Centru i domu obitelji. Podatke iz intervjua prikazat ćemo opisno - metodom deskriptivne statistike.

Ključne riječi: *vizualni profili, djeca s oštećenjem vida i dodatnim utjecajnim teškoćama, tim oko djeteta*

adresa e-pošte za kontakt: martinas@malidom.hr, andrea@malidom.hr

SENZORNE PROJEKCIJE-FILMSKE PROJEKCIJE KOJE POŠTUJU DJEČJU SENZIBILNOST I RAZLIČITOST

Eva Brlek

Kabinet Nueva, Varaždin, Republika Hrvatska

Senzorne projekcije su primarno fokusirane na pojedince sa senzornim odstupanjima, te u okviru svoje metodologije određuju aspekt modulacije kino okoline u auditivnom i vizualnom smislu. Osnovna značajka senzornih projekcija očituje se i u epistemološkim karakteristikama animiranog filma te u izradi materijala koji se mogu koristiti u odgojno obrazovne svrhe. U okviru ovog izlaganja bit će prikazan primjer dobre prakse senzornih projekcija diljem Republike Hrvatske, te rezultati provedenih znanstvenih istraživanja. Cilj ovog izlaganja je prezentirati strukturu, formu i znanstvene aspekte senzornih projekcija. U procesu elaboracije koncepta senzornih projekcija javlja se potreba za razradom suvremenih teorijskih i metodoloških tendencija koje redefinišu trenutno poimanje kino produkcije te zahtijevaju promjenu paradigme usmjerenu na recipijenta audiovizualnog sadržaja sukladno njegovim sposobnostima i mogućnostima.

Ključne riječi: *senzorne projekcije, kino okolina, animirani film*

adresa e-pošte za kontakt: kabinetnueva@gmail.com

OBRAZOVANJE U JUŽNOJ KOREJI - RAZLIKE I SLIČNOSTI

Marin Vučić

Centar za odgoj i obrazovanje Tomislav Špoljar, Varaždin, Republika Hrvatska

U radu želimo pokazati sustav obrazovanja u Južnoj Koreji koju smo posjetili početkom studenog 2022. Pozvani smo u osnovnu i srednju školu, sveučilište te dvije ustanove vezane uz razvoj strategija obrazovanja u kojima smo kroz razgovor s djelatnicima i učenicima iz prve ruke imali priliku upoznati obrazovne i kulturološke sličnosti i razlike obrazovnog sustava i korejskog društva. Od 1949. Južna Koreja ima obaveznu osnovnu školu od šest razreda, a danas imaju složen obrazovni sustav po načelu 6 godina osnovne, 3 godine niže srednje, 3 godine više srednje te od 4 do 6 godina fakulteta. Na školovanju učenika s teškoćama organizirano počinju raditi od 1949., ozbiljniji razvoj počinje u šezdesetim godinama, dok u sedamdesetima počinju s integracijom. Istovremeno počinje i rad s nadarenim učenicima. U jednoj generaciji Južna Koreja je od jedne od najsiromašnijih pretvorena u jednu od najbogatijih nacija na zemlji, a razlog tome je ulaganje u sve nivoe obrazovanja 7,6 posto BDP-a. Na taj način uz Finsku i Singapur, Koreja u učiteljsku profesiju uspijeva privući najbolje. Cilj izlaganja je komparacija obrazovnih sustava te dokazivanje benefita cijelog društva kao posljedicu pravilnog ulaganja u obrazovni sustav.

Ključne riječi: *Južna Koreja, obrazovanje, škole, komparacija*

adresa e-pošte za kontakt: mvucic6@gmail.com

DOMAĆINSTVO KAO DIO TEHNIČKE KULTURE

Renata Kos, Violeta Svetec

Centar za odgoj i obrazovanje Tomislav Špoljar, Varaždin, Republika Hrvatska

Domaćinstvo kao obvezni predmet u redovnim osnovnim školama ukinut je 90-ih godina pa se u nekim školama zadržao kao izvannastavna aktivnost. Prema nastavnom planu za Program odgoja i osnovnog obrazovanja za učenike s većim teškoćama u razvoju prema članku 12 pravilnika (Glasnik, br. IV/1996.) u nastavnim planovima nalazi se plan rada za domaćinstvo. U Centru za odgoj i obrazovanje Tomislav Špoljar nastava iz Domaćinstva se provodi unutar nastavnog predmeta Tehnička kultura. Da je ovaj predmet važan dokazuje i Odluka o donošenju nastavnih planova posebnih kurikuluma za osnovnu školu (NN 99/21) prema kojoj se Domaćinstvo nalazi na popisu obveznih predmeta. Upravo kroz ovaj predmet učenici mogu razviti vještine važne za svakodnevni život.

U ovom radu želimo prikazati kako učenici šestih razreda pripremaju i serviraju jednostavne obroke i kolače, peru i brišu posuđe, prišivaju puceta i krpe manje rupe u tkanini. Ove aktivnosti odvijaju se jednom tjedno po dva školska sata u učionici opremljenoj svim potrebnim kuhinjskim uređajima i pomagalima. Osmijesi na licima učenika pokazuju da je ovo jedan od najdražih predmeta.

Ključne riječi: *domaćinstvo, tehnička kultura, obvezni predmet*

adresa e-pošte za kontakt: renata.kos@skole.hr

UČENICI S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU PROGRAMIRAJU ROBOTE

Željka Lupret

Centar za odgoj i obrazovanje Krapinske Toplice, Republika Hrvatska

Učenici s teškoćama u razvoju polaze Centar za odgoj i obrazovanje Krapinske Toplice, a sudjeluju u nastavi informatike prema redovitom programu uz individualizirane postupke, redovitom programu uz prilagodbu sadržaja i individualizirane postupke i prema posebnom programu uz individualizirane postupke. Ovisno o programu, ali i pojedinom učeniku, potrebno je prilagoditi nastavu kako bi svaki učenik mogao postići najbolje rezultate. Programiranje se pokazalo kao učenicima jedan od najzanimljivijih dijelova nastave. Budući da su programiranje i programski jezici često učenicima previše apstraktni, učenici programiraju jednostavnim, grafičkim programskim blokovima koji pružaju zorni prikaz svake pojedine naredbe. U proces programiranja uključeni su roboti kako bi učenici odmah mogli vidjeti rezultat blokova naredbi. Prije toga robot je potrebno sastaviti iz Lego Education 2.0 seta čime se kod učenika razvija kreativnost i inovativnost. Programiranje se obavlja pomoću WeDo 2.0 aplikacije u obliku programskih blokova koji sadrže slikovni prikaz naredbi. Na taj način programirati mogu i učenici s teškoćama u čitanju. Uz Lego robote, učenici često programiraju i Blue-Bot i Bee-Bot podne robote koji su odlični za početno učenje programiranja zbog upravljačkih tipki na robotu koje omogućavaju jednostavno programiranje. Korištenjem podnih robota učenici razvijaju logičko razmišljanje, upornost i pamćenje jer je potrebno zapamtiti niz naredbi i predvidjeti njihov rezultat. Učenici iz Centra za odgoj i obrazovanje Krapinske Toplice prošle godine su sudjelovali na natjecanju iz robotike RoboCup Junior Croatia 2022 u kategoriji On Stage Entry. Za On Stage kategoriju bilo je potrebno osmisliti nastup u trajanju od 1 do 2 minute i kreirati autonoman fizički robot te ga uklopiti u izvedbu. Učenici kombiniranog razrednog odjela 3. i 4. razreda osmislili su izvedbu s dva podna robota i dva Lego robota koje su sami sastavili. Robote su dizajnirali i isprogramirali tako da tvore priču o dvije pčele koje žele doći do svog cvijeta. Na natjecanju su postigli prvo mjesto u kategoriji i time pokazali da je programiranje zanimljivo i zabavno te da ih njihove teškoće nikako ne sprječavaju da budu uspješni u robotici.

Ključne riječi: *učenik, teškoće, robot, programiranje, informatika*

adresa e-pošte za kontakt: zeljka.lupret@skole.hr

POLIGONI U NASTAVI TJELESNE I ZDRAVSTVENE KULTURE S UČENICIMA S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU

Igor Sedlanić, Valerija Mihac Jertec

Centar za odgoj, obrazovanje i rehabilitaciju Podravsko sunce, Koprivnica, Republika Hrvatska

Potreba za izlaganjem ovakvog primjera dobre prakse koji se provodi u Centru za odgoj, obrazovanje i rehabilitaciju Podravsko sunce iz Koprivnice dolazi iz svakodnevne provedbe nastavnog procesa iz predmeta tjelesna i zdravstvena kultura. Naime u našem Centru upravo je organizacijski oblik rada poligon prepreka glavni alat za provedbu nastavnih cjelina i tema iz gotovo svih područja predmeta.

Polaznici našeg centra su iz velikog spektra poteškoća, a ovim putem predstavili bi stupanj **umjerenih intelektualnih teškoća**, koje u velikom postotku idu u kombinaciji sa nekom drugom teškoćom. Upravo su takvi učenici pravi primjer koliko je ovakav organizacijski oblik rada efikasan i svrsishodan. Poligon prepreka podrazumijeva sukcesivno izvođenje određenog broja tjelesnih vježbi u nizu prigodom čega dijete savladava prirodne ili umjetne prepreke koje se nalaze na otvorenom ili u zatvorenom prostoru, i to u što kraćem vremenu (Findak, 2001.). U našem konkretnom slučaju koristimo prirodne i umjetne prepreke na otvorenom i zatvorenom prostoru, međutim fokus nikad nije na što kraćem vremenu izvedbe, već na pravilnosti tehnike izvedbe pojedinih dijelova poligona.

Poligon prepreku koristimo isključivo u glavnom „A“ dijelu sata s ciljem što kvalitetnijeg razvoja biotičkih motoričkih znanja. Biotička motorička znanja (prirodni oblici kretanja) predstavljaju temelj pravilnog rasta i razvoja, iako kod djece ona ne zahtijevaju poduku kineziologa, već ih dijete nagoni započeti realizirati (Neljak, 2008.). Biotička motorička znanja imaju veliki utjecaj na razvoj bazične motorike, što je izričito potrebno u Centrima za odgoj, obrazovanje i rehabilitaciju, posebno iz predmeta tjelesna i zdravstvena kultura, a i u ostalim nastavnim predmetima. Prirodni oblici kretanja koje koristimo u poligonima na satovima tjelesne i zdravstvene kulture obuhvaćaju različite načine valjanja, kotrljanja, kolutanja, puzanja, hodanja i trčanja kojima se **savladava prostor**. Podloge prostora mogu biti različitih vrsta, oblika, veličina, tvrdoća, nagiba, a savladavanje se može izvoditi u različitim smjerovima. Zatim **savladavanje prepreka** što obuhvaća različite varijante poskoka, skokova, preskoka, naskoka, saskoka, penjanja (spuštanja), provlačenja savladavanjem nižih, viših, većih, manjih okomitih, kosih i vodoravnih prepreka. Osim toga koristimo različite načine **savladavanja otpora** poput dizanja, nošenja, guranja, vučenja, upiranja i višenja kojima se svladava pasivni otpor predmeta različitih masa i oblika. I posljednja cjelina koju koristimo u

radu je **manipulacija objektima** što obuhvaća različite načine hvatanja, bacanja, dodavanja, vođenja, žongliranja jednog ili više predmeta različitih oblika, veličina, težina i tvrdoća.

Upravo svi navedeni prirodni oblici kretanja se koriste ovisno o stupnju teškoća i naravno ovisno što učenici mogu izvesti. Često se u radu koristi asistencija i fizičko vođenje učitelja i pomoćnika u nastavi, što rezultira izvedbi za njih trenutno i težih motoričkih struktura. Upotrebom poligona i takvim načinom rada uspješno se uče nova motorička gibanja, a kroz sukcesivno izvođenje mogu se istovremeno ponavljati i usavršavati naučena gibanja.

Poligon prepreka se može provoditi i u treninzima sportaša i kod učenika sa teškoćama u razvoju. Mogućnost uporabe poligona je raznolika, a može se koristiti za razvoj osnovne motorike, ali i za podizanje funkcionalnih sposobnosti na višu razinu. Može se koristiti u svim dobnim uzrastima, a posebno predlažemo upotrebu u centrima za odgoj, obrazovanje i rehabilitaciju, kako bi se dodatno usavršila biotička motorička znanja, koja i dalje predstavljaju **temelj** za razvoj bazične motorike svih učesnika u radu.

Ključne riječi: *poligon prepreka, biotička motorička znanja, umjerene intelektualne teškoće*

adresa e-pošte za kontakt: isedlan@gmail.com

SKOCKANE RADIONICE U POSEBNOM PROGRAMU TEHNIČKE KULTURE

Kristina Majdak, Bojan Floriani

Centar za odgoj i obrazovanje Velika Gorica, Republika Hrvatska

Hrvatska zajednica tehničke kulture (HZTK) cijelu godinu provodi programe tehničke kulture (TK) namijenjene učenicima osnovne i srednje škole. U našem Centru za odgoj i obrazovanje Velika Gorica to su učenici s intelektualnim teškoćama, osnovnoškolske dobi. Vođeni načelom uključenosti u suradnji stručnjaka HZTK-a i edukacijskog rehabilitatora CZOOVG, predstaviti ćemo radionice koje su se odvijale s našim učenicima u našim prostorima, kako bi popularizirali STEM aktivnosti, te potaknuli druge centre i škole u kojoj se školuju učenici po posebnom programu da pokušaju isto.

Zašto je to važno i što to znači za naše učenike?

Na visokom je mjestu potreba djece za stjecanjem novih iskustava, a mi smo ti koji im stvaramo mogućnosti za istraživanje i oblikovanje ponuđenog. Cilj je poticanje odnosa prema radu i stvaranju, te ovladavanje raznim tehnikama i pristupima radu, kao i buđenje interesa za STEM područje. Kroz grupni rad te individualni i individualizirani pristup uspjeli smo kod učenika potaknuti istraživanje i aktivno sudjelovanje. Kroz radionice HZTK-a učenici stječu znanja i vještine korištenjem materijala, pribora i alata koji smo unaprijed pripremili za svakog pojedinca, a sve metodički potkrepljeno, uz suradnju voditelja. Na kraju smo sve zaokružili uključivanjem u rad roditelje koji su zajedno sa svojom djecom, našim učenicima, sudjelovali u jednoj radionici. Da su radionice bile atraktivne dokazuje i to da su nove radionice pred pragom ostvarenja.

Ključne riječi: *tehnička kultura, STEM aktivnosti, radionice, posebni program*

adresa e-pošte za kontakt: kika.majdak@gmail.com

PRAĆENJE POBOLJŠANJA FIZIČKIH, KOGNITIVNIH I SOCIJALNIH SPOSOBNOSTI OSOBA S INVALIDITETOM KOJE UČESTVUJU U ORGANIZIRANIM SPORTSKIM AKTIVNOSTIMA

Ana Miloš¹, Luka Dobrović¹, Sanja Selimović², Stanko Blatnik²

¹Sportski savez osoba s invaliditetom Grada Rijeke, Republika Hrvatska

²IPAK inštitut Velenje, Republika Slovenija

Organizirane sportske aktivnosti nedvojbeno poboljšavaju fizičke, kognitivne i socijalne sposobnosti osoba sa invaliditetom koje u njima učestvuju. Međutim, osobe koje izvode organizirane sportske aktivnosti osoba sa invaliditetom u većini slučajeva ne prate napredovanje osoba koje obučavaju, jer nemaju potrebna znanja i vještine kako to uraditi ili nemaju dovoljno vremena za to dodatnu djelatnost. Zbog toga ne postoji odgovarajuća dokumentacija o praćenju poboljšanju zdravlja osoba s invaliditetom u organiziranim sportskim aktivnostima. Kroz organizirani sport i tjelesnu aktivnost osoba s invaliditetom mogu se skupiti podaci koji će pomoći u praćenju tjelesnog, kognitivnog i socijalnog poboljšanja sudionika. Te podatke mogu koristiti treneri, nastavnici tjelesnog odgoja i obrazovanja, za poboljšanje postojećih metoda ili za razvoj novih boljih pristupa, koji će omogućiti više koristi za osobe s invaliditetom. Međutim, ne postoji sustavno prikupljanje podataka koji ukazuju na prednosti sudjelovanja u sportskim i tjelesnim aktivnostima. U radu ćemo opisati metodologiju i alate koji će koristiti ljudima koji podržavaju i nadziru sportske aktivnosti osoba s invaliditetom te za praćenje napretka njihovih fizičkih, kognitivnih i socijalnih sposobnosti, a razvili smo ih u sklopu projekta Train4Inclusive iz programa Erasmus+. Partneri iz pet zemalja: Hrvatske, Bugarske, Italije, Španjolske i Slovenije, izradili su dosadašnju analizu sporta za osobe s invaliditetom u kojem će se omogućiti uspostavljanje okvira za znanstveno istraživanje inkluzivnog sudjelovanja osoba s invaliditetom u sportu, praktični priručnik *#Train4Inclusive* za sportske trenere koji rade s osobama s invaliditetom kako bi se osnažili njihovi napori za jednako uključivanje osoba s invaliditetom kroz sport; organizirali multi-sportske događaje u svakoj zemlji projekta kako bi se promoviralo uključivanje osoba u nepovoljnom položaju u društvu; te razvijena web platforma sa svim relevantnim dokumentima razvijenim u projektu. U tijeku je pilotska upotreba razvijene metodologije na području plivanja i atletike. Očekujemo da će se razvijena metodologija primijeniti ne samo u partnerskim zemljama nego i šire.

Ključne riječi: *metodologija praćenja napredovanja, organizirane sportske aktivnosti, osobe s invaliditetom*

adresa e-pošte za kontakt: stanko@ipak.si

PROVOĐENJE SLOBODNOG VREMENA MLADIH S TEŠKOĆAMA

Marija Čorak-Markunović

Centar inkluzivne potpore IDEM u Rijeci, Republika Hrvatska

Temeljem Konvencije o pravima djeteta i Pravilnika o osnovnoškolskom i srednjoškolskom odgoju i obrazovanju učenika s teškoćama u razvoju svim učenicima kroz primjerenu programsku i profesionalnu potporu te pedagoško-didaktičku prilagodbu omogućeno je usvajanje znanja, vještina i sposobnosti u školama i drugim javnim ustanovama koje provode djelatnost odgoja i obrazovanja (čl. 3). Nedostatna pažnja se daje potrebi za zajedničkim aktivnostima kroz izvannastavne aktivnosti i suživotu u lokalnoj zajednici, nedostatno je organizirano provođenje slobodnog vremena za djecu i mlade s teškoćama. Svaka osoba ima potrebu aktivnog provođenja slobodnog vremena i uključivanja u društvenu zajednicu.

Ponuđene programske aktivnosti nude organizirano provođenje slobodnog vremena mladih s teškoćama, druženje s vršnjacima sličnih potreba i interesa u cilju razvijanja socijalnih vještina i sudjelovanju u zajedničkim aktivnostima interesantnima mladima i za mlade. Ujedno, članovima obitelji omogućuje se obavljanje zadataka i poslova koje proizlaze iz životnih, profesionalnih i obiteljskih (liječnik, frizer, banka...) situacija, uz vrijeme za aktivnosti dokolice i hobija članova obitelji u periodu druženja korisnika na radionicama.

Projektom uključujemo mlade s teškoćama u organizirano provođenje slobodnog vremena kroz zabavne svakodnevne aktivnosti, društvene igre, druženje i zabavu u društvu s vršnjacima. U projektu sudjeluje 10-ak mladih s teškoćama i njihovi vršnjaci iz lokalne zajednice (Centar za odgoj i obrazovanje, Rijeka i Centar za autizam Rijeka). Korisnici programa kontinuiranim druženjem u vršnjačkoj skupini podižu kvalitetu življenja u domeni aktivnog korištenja slobodnog vremena. Kroz projektne aktivnosti uključeni korisnici ojačat će svoje samopouzdanje i razumijevanje različitosti, vršnjaci će biti podrška u organiziranim aktivnostima i kroz druženja pomoći mladima s teškoćama u razumijevanju i prihvaćanju socijalnih pravila, igre, izbora i prihvaćanja rezultata.

Projekt je financiran od strane Grada Rijeke - Odjela za zdravstvo i socijalnu skrb. Napravljena je evaluacija programskih aktivnosti i ona je polučila pozitivne rezultate. Roditelji mladih s teškoćama oduševljeni su projektom iz više razloga.

Njihovoj djeci omogućeno je organizirano provođenje slobodnog vremena, a oni sami mogli su svoje slobodno vrijeme iskoristiti za svoje aktivnosti i potrebe.

Ključne riječi: *provođenje slobodnog vremena, mladi s teškoćama u razvoju, roditelji*

adresa e-pošte za kontakt: marija.corak@ri.htnet.hr

GLAZBENO – SCENSKO IZRAŽAVANJE ODRASLIH OSOBA S INTELEKTUALNIM TEŠKOĆAMA

Anica Kerep, Tanja Šeparović

Centar za odgoj i obrazovanje Juraj Bonači, Split, Republika Hrvatska

Centar za odgoj i obrazovanje Juraj Bonači, Split, ustanova je koja pruža socijalne usluge djeci s teškoćama u razvoju kao i odraslim osobama s intelektualnim teškoćama i poremećajima iz spektra autizma. Pri Odjelu za pružanje socijalnih usluga osobama s intelektualnim oštećenjima - Firule, pružaju se usluge boravka i psihosocijalne podrške za 187 odraslih osoba s intelektualnim teškoćama i pridruženim smetnjama. Radne aktivnosti se provode u devet radionica, na dvije lokacije. Lokacija Firule: Likovno-suvenirski I (kamenoklesarska), Keramička, Likovno-suvenirski II, Tkalačka, Galanterijska, Likovno-suvenirski III. Lokacija Sućidar: Kartonaža I, Kartonaža II (polivalentna), Radionica za *offset* tisak i grafičke usluge.

S korisnicima iz radionica, rehabilitatori rade po Programu socijalne (re)habilitacije na područjima praktično-osobne, spoznajno-društvene, emocionalno-socijalne i interesno-kreativne kompetencije. Jedan od sadržaja rada unutar interesno-kreativne kompetencije je poznavanje glazbeno-scenskih djela i glazbeno-scensko izražavanje. Svake godine rehabilitatori u suradnji s korisnicima pripremaju prigodne točke za nastupe na temelju poznatih djela. Donosimo pregled dvaju glazbeno-scenskih djela:

1. Johann Sebastian Bach - cantata Gloria in Excelsis Deo
2. Lionel Bart - mjuzikl Oliver (Oliver Twist - Charles Dickens).

Za nastupe potrebne su višemjesečne pripreme. Kroz upoznavanje i razumijevanje životnog iskustva autora i njegovog djela, korisnici se povezuju s elementima djela i pronalaze zajedničke točke u vlastitom životu. Na taj način prepoznaju se i izabiru glumci:

1. Johann Sebastian Bach - mladić s intelektualnim teškoćama i elementima autizma kojem je hobi pisanje nota
2. Oliver Twist - mladić s intelektualnim teškoćama i elementima autizma na dugotrajnom smještaju koji je cijeli život imao želju da ga netko usvoji.

Nastojimo uključiti što je moguće više korisnika:

1. Oliver Twist - uključena većina korisnika triju radionica s lokacije Sućidar koji su glumili djecu u sirotištu
2. Johann Sebastian Bach - uključena većina korisnika triju radionica s lokacije Sućidar koji su glumili Bachovu djecu.

Nastupali smo u okviru projekta '80 nam je godina tek', na Festivalu jednakih mogućnosti, Danima volontera, prigodnim danima i blagdanima (Dani kruha, Božić).

Priredbe su medijski popraćene: radio, televizija, novine.

Ovakav kreativni rad ima svoje terapijske svrhe, ali pridonosi i prepoznavanju potencijala korisnika i socijalnoj inkluziji. Sudjelovanje na priredbama značajno je utjecalo na zadovoljenje osobnih potreba korisnika i povećanje osjećaja sposobnosti i samopoštovanja.

Ključne riječi: *odrasli, intelektualne teškoće, boravak, glazbeno - scensko izražavanje*

adresa e-pošte za kontakt: anicakerep@gmail.com, tanja.separovic1@gmail.com

OSOBE S VIŠESTRUKIM TEŠKOĆAMA U ORGANIZIRANOM STANOVANJU

Jadranka Samardžić

Centar za rehabilitaciju Zagreb, Republika Hrvatska

UN Konvencija o pravima osoba s invaliditetom temeljni je dokument koji štiti i promovira prava osoba s invaliditetom. Cilj Konvencije je promicanje, zaštita i osiguravanje punog i ravnopravnog uživanja svih ljudskih prava i temeljnih sloboda svih osoba s invaliditetom i promicanje poštivanja njihovog urođenog dostojanstva bez obzira na vrstu i stupanj invaliditeta.

Člankom 19. „Neovisno življenje i uključenost u zajednicu“, Konvencija priznaje jednako pravo svim osobama s invaliditetom na život u zajednici s pravom izbora jednakim kao i za druge osobe te se države članice obvezuju da će poduzeti djelotvorne i odgovarajuće mjere kako bi olakšale svim osobama s invaliditetom puno uživanje ovoga prava i punog uključanja i sudjelovanja u zajednici.

Rezultati istraživanja ukazuju na poražavajuću činjenicu da u kontekstu procesa deinstitutionalizacije osobe s višestrukim teškoćama ostaju na marginama. Proces deinstitutionalizacije uglavnom je usmjeren na osobe s invaliditetom kojima je potreban manji opseg podrške dok osobe s višestrukim teškoćama najčešće ostaju u institucijama za dugotrajnu skrb čime se krše njihova temeljna ljudska prava.

Kroz ovaj rad prezentirat će se prikaz slučaja jedne osobe s višestrukim teškoćama koja koristi uslugu organiziranog stanovanja u zajednici s posebnim naglaskom na pružanje aktivne podrške i osobno-usmjereni pristup u planiranju. U radu će se prikazati i svi oblici prilagodbe kao i sve potrebne intervencije koje uključuju i neposredno osoblje koje pruža podršku. Nadalje, naglasit će se i benefiti života u zajednici za osobe s višestrukim teškoćama koji se prvenstveno odnose na razvoj individualizacije, samoodređenja te poboljšanje kvalitete njihova života u usporedbi sa životom u instituciji gdje je isključivi naglasak na zadovoljenju bazičnih potreba osoba.

Osobe s višestrukim teškoćama mogu i trebaju biti dio zajednice, a što ovaj rad i potvrđuje. Nadalje, ovim radom želi se doprinijeti destigmatizaciji osoba s višestrukim teškoćama kao osobama predodređenima za dugotrajni smještaj u ustanovama. Osobe s višestrukim teškoćama su jednako vrijedni članovi društva i kao takve ne bi smjele biti isključene iz procesa deinstitutionalizacije i razvoja adekvatnih službi podrške u zajednici.

Ključne riječi: *aktivna podrška, deinstitucionalizacija, osobe s višestrukim teškoćama, osobno usmjeren pristup, pravo na život u zajednici*

adresa e-pošte za kontakt: jadrankasam68@gmail.com

KVALITETA ŽIVOTA I ZADOVOLJSTVO KORISNIKA PROGRAMOM STANOVANJE UZ PODRŠKU

Zorica Vasiljević, Sara Pavić

Škola za osnovno i srednje obrazovanje „Milan Petrović“ sa domom učenika u Novom Sadu,
Republika Srbija

Uvod: Program 'Stanovanja uz podršku' ostvaruje se realizacijom programskih aktivnosti kojima se osigurava sigurno okruženje i nadzire bezbjednost korisnika, pruža pomoć i podrška u zadovoljavanju svakodnevnih životnih potreba i osigurava okruženje u kojem su dostupne raznovrsne socijalne, obrazovne, zdravstvene, kulturno-zabavne, sportske i rekreativne usluge u skladu s potrebama korisnika. Stanovanje uz podršku unapređuje kvalitetu života osoba s invaliditetom, uključujući ih u socijalne interakcije, koje dovode do boljeg prihvatanja ove populacije od strane uže i šire okoline, uključujući ih u obrazovne i radne aktivnosti, kao i aktivnosti slobodnog vremena.

Cilj, materijal i metode: u svrhu utvrđivanja povezanosti između zadovoljstva korisnika programa pruženom uslugom i zadovoljstva kvalitetom njihovog života provedeno je istraživanje u kućnim zajednicama ŠOSO „Milan Petrović“ sa domom učenika u Novom Sadu, u periodu veljača - ožujak 2022. godine. U istraživanju je sudjelovalo 38 ispitanika s intelektualnim teškoćama. Uz opći upitnik korišteni su 'Indeks osobnog zadovoljstva' kojim se mjerila kvaliteta života ispitanika i 'Upitnik o zadovoljstvu korisnika' pruženom uslugom.

Rezultati: 'Upitnik o zadovoljstvu korisnika' pruženom uslugom daje statistički značajne podatke, u korist visokog stupnja zadovoljstva korisnika. Na 'Indeksu osobnog zadovoljstva' većina korisnika pokazuje visok stupanj osobnog zadovoljstva, posebno u oblasti odnosa s drugima i aktivnosti izvan kuće. Nije pronađena statistički značajna povezanost između osobnog zadovoljstva korisnika i zadovoljstva korisnika pruženom uslugom.

Zaključak: korisnici programa stanovanja uz podršku iskazuju visok nivo osobnog zadovoljstva. Oni koji imaju veći broj kontakata s prijateljima, kao i oni koji se samostalno kreću, iskazuju viši nivo osobnog zadovoljstva. Korisnici programa iskazuju visok nivo zadovoljstva pruženom uslugom.

Stanovanje uz podršku daje pozitivne efekte na osobno zadovoljstvo i funkcioniranje korisnika u svim ispitivanim domenama.

Ključne riječi: *stanovanje uz podršku; deinstitutionalizacija; kvaliteta života*

adresa e-pošte za kontakt: pavicsara95@gmail.com

PRILAGODBA ISPITNE TEHNOLOGIJE U VANJSKOM VREDNOVANJU POSTIGNUĆA UČENIKA S TEŠKOĆAMA: IZAZOVI I MOGUĆNOSTI

Tamara Herceg Babić

Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja, Zagreb, Republika Hrvatska

Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja provodi u školskoj godini 2022./2023. vanjsko vrednovanje učenika provedbom nacionalnih ispita za učenike osmih razreda u svim osnovnim školama Republike Hrvatske.

Nacionalni ispiti provode se iz Hrvatskoga jezika, Matematike, prvoga stranog jezika, Biologije, Fizike, Geografije, Kemije i Povijesti te materinskih jezika za učenike pripadnike nacionalnih manjina.

Učenicima s teškoćama na nacionalnim ispitima osiguravaju se različiti postupci prilagodbe ispitne tehnologije. Prilagodba ispitne tehnologije uključuje prilagodbu ispitnoga materijala i prilagodbu procesa provedbe ispitivanja. Prilagodba ispitnoga materijala obuhvaća sadržajnu prilagodbu ispita, jezičnu prilagodbu i/ili grafičku prilagodbu, a prilagodba procesa provedbe ispitivanja obuhvaća prilagodbu okruženja, prilagodbu vremena predviđenoga za pisanje ispita, korištenje pomagala i/ili pružanje neposredne potpore učenicima.

Tijekom izlaganja bit će prezentirani različiti izazovi koji se postavljaju pred stručnjake tijekom procesa izrade ispita, a vezani su uz osmišljavanje postupaka prilagodbe ispitnog materijala koji treba udovoljiti uvjetima standardizacije ispitnog materijala, odgovarati na različite potrebe učenika uz uvažavanje razumne prilagodbe te se preispituju mogućnosti osiguravanja primjene univerzalnog dizajna u ispitnim i popratnim materijalima.

Razmatraju se i izazovi vezani uz proces provedbe vanjskog vrednovanja koji uz zahtjeve standardizacije uvjeta i načina na koje se provodi vrednovanje, ima za cilj osigurati uvjete i odgovarajuće oblike podrške koji će svakom učeniku omogućiti iskazivanje znanja na ravnopravnoj osnovi s drugim učenicima.

Ovi procesi zahtijevaju stalno preispitivanje i unaprjeđivanje postupaka vrednovanja.

Ključne riječi: *vanjsko vrednovanje, učenici s teškoćama, prilagodba ispitne tehnologije, proces izrade ispita, procesi provedbe ispitivanja*

adresa e-pošte za kontakt: tamara.herceg.babic@ncvvo.hr

PROBLEM INFORMIRANJA RODITELJA O PRAVIMA U PRUŽANJU SOCIJALNIH USLUGA

izv. prof. dr. sc. Josip Miletić¹, Ivana Šunjić²

¹Odjel za kroatistiku, Sveučilište u Zadru, Republika Hrvatska

²Kabinet za ranu intervenciju Zadar Caritasa Zadarske nadbiskupije, Republika Hrvatska

U radu se nastoji ustvrditi dobivaju li roditelji djece s teškoćama u razvoju na odgovarajući način prve informacije o uočenim teškoćama kod djeteta u sustavu ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja te dobivaju li u okviru toga sustava relevantne i pravodobne informacije o pravima koja se mogu ostvariti u sustavu socijalne skrbi, zdravstvenog i mirovinskog osiguranja. Rad uključuje i terensko istraživanje provedeno među roditeljima djece s teškoćama u razvoju kako bi se utvrdilo na koji način i iz kojih izvora su dobili prve informacije o svojim pravima u pružanju socijalnih usluga. Anketa će se provesti među članovima udruga roditelja djece s teškoćama u razvoju. Istraživanje će se provesti i među stručnim službama ustanova u sustavu predškolskog odgoja i obrazovanja (edukacijski rehabilitator, psiholog, pedagog, logoped). Cilj je anketiranja te skupine ispitanika ustvrditi metodologiju priopćavanja prvih informacija o uočenim teškoćama kod djece u njihovoj ustanovi roditeljima te djece te eventualni inhibitorni čimbenici koji ih eventualno sprečavaju u tom priopćavanju. Također se želi ustvrditi kako i koliko informiraju roditelje djece s teškoćama u razvoju o pravima u pružanju socijalne skrbi.

Ključne riječi: *djeca s teškoćama u razvoju, rani i predškolski odgoj, roditelji, socijalna skrb, stručne službe*

adresa e-pošte za kontakt: jmiletic@unizd.hr

IZAZOVI PRUŽANJA SOCIJALNIH USLUGA IZ PERSPEKTIVE EDUKACIJSKIH REHABILITATORA

Tea Čivrag, Marisela Blažek, Ana Markulin

Centar za rehabilitaciju Zagreb, Podružnica Slobošćina, Republika Hrvatska

Socijalne usluge dio su javnih usluga koje osigurava država za svoje stanovništvo, a propisane su Zakonom o socijalnoj skrbi. One obuhvaćaju aktivnosti namijenjene prepoznavanju, sprječavanju, rješavanju problema te poteškoća pojedinaca, ali i njihove obitelji te poboljšanju kvalitete njihova života u zajednici. Mogu se pružati tijekom duljeg razdoblja ili privremeno u domu korisnika ili kod pružatelja usluga ovisno o individualnim potrebama pojedinca. Edukacijski rehabilitatori su stručnjaci koji pružaju socijalne usluge, vodeći prvenstveno računa o dobrobiti korisnika i njegovim mogućnostima kroz stalna stručna usavršavanja, suradnju s ostalim izvoditeljima programskih aktivnosti, timsku suradnju, razmjenu iskustva i organizaciju rada. Cilj ovog rada je utvrditi izazove u pružanju socijalnih usluga iz perspektive edukacijskih rehabilitatora. Za potrebe ovog istraživanja kreirana je nestandardizirana anketa koja je provedena na uzorku od 42 ispitanika. Uzorak čine edukacijski rehabilitatori koji pružaju uslugu rane razvojne podrške i psihosocijalne podrške diljem Republike Hrvatske. Dobiveni rezultati pokazuju s kojim se izazovima edukacijski rehabilitatori susreću, poput nedostatne financijske podrške, međusektorske i timske suradnje. Nadalje, kao izazove navode nedovoljnu podršku zaposlenicima, izostanak supervizije, *burnout* zaposlenika te nedostatak standardiziranih testova koji bi olakšali edukacijsko rehabilitacijsku procjenu.

Ključne riječi: *socijalne usluge, izazovi, edukacijski rehabilitatori*

adresa e-pošte za kontakt: tea.civrag@gmail.com

MODEL RANE RAZVOJNE PODRŠKE U DCZR-VERUDA

Manuela Afrić Balek, Ana Jurčić, Marija Sertić Nađ

Dnevni centar za rehabilitaciju Veruda, Pula, Republika Hrvatska

Dnevni centar za rehabilitaciju Veruda - Pula (DCZR-Veruda) već dugi niz godina prepoznat je kao ustanova koja pruža usluge dijagnostike, medicinske i psihosocijalne rehabilitacije, odgoja i obrazovanja, zdravstvene skrbi djece i odraslih s teškoćama u razvoju. Centar je nastao iz Udruge roditelja djece oboljele od cerebralne paralize, a 2000. godine prerastao u ustanovu za rehabilitaciju koja svojim rehabilitacijskim uslugama pokriva cijelu Istarsku županiju.

Rad Centra organiziran je u dva odjela: Odjel za djecu rane i predškolske dobi i Odjel za djecu školske dobi, mladež i odrasle. Unutar Odjela za djecu rane i predškolske dobi organizirana je Stručna cjelina za ranu razvojnu podršku.

Rana razvojna podrška pruža se djeci u dobi od 0 do 7. godine života. Djeca dolaze na procjenu po preporukama neonatologa, neuropedijatara, pedijatara i stručnih timova vrtića. Odluku o uključivanju u terapijski rad donosi stručni tim za ranu razvojnu podršku. Stručni tim Centra čine: edukacijski rehabilitatori, logopedi, fizioterapeuti, psiholozi, odgajatelji, medicinska sestra, vanjski suradnici (fizijatar) i roditelji kao partneri. Naši stručni djelatnici dodatno su se educirali za provođenje terapija kao što su: asistivna tehnologija, senzorna integracija, Floortime, Metoda funkcionalnog učenja, Talk tools, Brain gym, Montessori pedagogija.

Uz kontinuirani edukacijsko rehabilitacijski rad stručni djelatnici sudjeluju i provode različite projekte kako bi nadopunili postojeće usluge, te djeci i roditeljima s područja Istarske županije pružili što kvalitetnije usluge. Neki od projekata su: Zajedno rastimo sigurnije, Pula priča u slikama, Rastimo zajedno plus, međunarodne glazbene radionice...

Ključne riječi: model, organizacija rada, rana razvojna podrška, projekti

adresa e-pošte za kontakt: manuela.afric@gmail.com, marijasertic123@gmail.com

RODITELJ - PARTNER U RANOJ RAZVOJNOJ PODRŠCI

Vlatka Kamenarić Blašković, Tena Matijaš, Kristina Klišanin
Centar za rehabilitaciju Zagreb, podružnica Soboština, Republika Hrvatska

Edukacijski rehabilitator u svom radu pruža podršku djeci s teškoćama u razvoju, osobama s invaliditetom i njihovim obiteljima. Uloga mu je prevencija razvoja pridruženih teškoća prepoznajući faktore rizika u ranom razvoju te potreba svakog djeteta. Također, upoznaje roditelja s djetetovim jakim stranama, interesima i potrebama, pružajući podršku obitelji u prihvaćanju i razumijevanju djetetove teškoće. Vodeći se spoznajama o obiteljski usmjerenom pristupu, edukacijski rehabilitator stavlja naglasak na osnaživanje roditeljskih vještina. Uspostavom partnerskog odnosa s roditeljima djeteta s TUR kroz metode savjetovanja, educiranja, demonstracije i vođenja osnažuje roditeljsku intuitivnu sposobnost poticanja i praćenja razvojnih potreba svoga djeteta. Cilj je razvoj punog potencijala te što veće samostalnosti djeteta. U ovome radu biti će prikazana suradnja edukacijskog rehabilitatora i roditelja kao partnera u ranoj razvojnoj podršci unutar CZR Zagreb, podružnice Soboština. Uključivanje edukacijskog rehabilitatora u neposredan rad s djetetom/obitelji, u našoj ustanovi realizira se na dva načina; u obiteljskom domu te kod pružatelja usluge. Stručni rad u obiteljskom domu, djetetovom prirodnom okruženju, potiče razvoj na najprirodniji način kroz podršku stručnjaka, roditelja i cjelokupne obitelji. Kod pružatelja usluge stvara se poticajna, domu slična okolina koja stvara i potiče radoznalost i motivaciju kod djeteta. Roditelji imaju prilike promatranja i uključenja u terapijski proces s ciljem prenošenja naučenih vještina na preostalu obitelj. Osobna iskustva iz prakse pokazala su kako roditelji djece s TUR, često navode potrebu za podrškom u provođenju i usvajanju svakodnevnih vještina. Svojim stručnim znanjem edukacijski rehabilitator potiče roditelje u povezivanju tih za obitelj funkcionalnih vještina, sa svim vještinama dječjeg razvoja; igrom, komunikacijom, socio-emocionalnim razvojem, usvajanjem motoričkih te kognitivno perceptivnih vještina. Na taj način pridonosi se cjelokupnom djetetovom razvoju.

Ključne riječi: *roditelj - partner, suradnja, edukacijski rehabilitator, rana razvojna podrška*

adresa e-pošte za kontakt: vlatkab@gmail.com

INTERDISCIPLINARNE TERAPIJSKE TEHNIKE HRANJENJA U CENTRU ZA REHABILITACIJU ZAGREB

Tena Matijaš, Kristina Klišanin, Dajana Bulić

Centar za rehabilitaciju Zagreb, podružnica Soboština, Republika Hrvatska

U Centru za rehabilitaciju Zagreb, podružnica Soboština, provode se sveobuhvatni interdisciplinarni programi koji uključuju terapijske tehnike za djecu s teškoćama hranjenja. U program su uključena djeca od dojenačke dobi do sedme godine života. Nakon timske procjene, koju čine specijalist rane intervencije, logoped, edukacijski rehabilitator i fizioterapeut, djetetu i obitelji pruža se odgovarajuća stručna podrška koja obuhvaća rehabilitacijske programe i terapijske tehnike za što uspješnije savladavanje teškoća hranjenja.

Obzirom da djeca s teškoćama u razvoju pokazuju odstupanja na više razvojnih područja, nije neuobičajeno da teškoće hranjenja ostanu neprepoznate. Roditelji postaju zabrinuti i uviđaju znakove teškoća hranjenja tek kada dijete ne dobiva na težini ili pokazuje znakove usporenog rasta i motoričkog razvoja. Iako se i ovi kasni pokazatelji teškoća hranjenja mogu smanjiti i pravom intervencijom ublažiti, važno je prve znakove teškoća hranjenja rano prepoznati i dijete pravovremeno uključiti u rad interdisciplinarnog tima. Rano prepoznavanje teškoća hranjenja omogućuje djetetu priliku za primjerenim fizičkim rastom i razvojem. Teškoće hranjenja mogu uključivati odbijanje određene vrste hrane, nepravilnu upotrebu, slabost, nekoordiniranost oralnih mišića, jezika i čeljusti tijekom hranjenja te teškoće žvakanja i gutanja zalogaja hrane. Hranjenje je često dugotrajno, mučno i frustrirajuće kako za dijete, tako i za osobu koja hrani dijete. Dijete ne dobiva primjerenu količinu hranu niti makronutrijente neophodne za optimalan rast i razvoj. S vremenom dijete može postati pothranjeno, a posljedice se uočavaju i na drugim razvojnim područjima.

Cilj ovoga rada je prikazati terapijske tehnike hranjenja i tehnike pravilnog pozicioniranja koje se provode u Centru za rehabilitaciju Zagreb, u radu s djecom s teškoćama hranjenja. Prikazat će se tehnike i alati te prilagodbe koje se koriste u individualnom radu s djetetom te njihova neposredna primjena za vrijeme obroka u situaciji hranjenja. Ključna uloga stručnjaka leži u pravovremenom prepoznavanju ranih znakova teškoća hranjenja te pružanju primjerenih terapijskih prilagodbi i tehnika koje roditelj može iskoristiti u svakodnevnim situacijama hranjenja djeteta.

Stručnjak savjetuje i osnažuje roditelje kako izabrati primjerenu nutritivno bogatu hranu koja zadovoljava djetetove razvojne potrebe i tako transformira traumatično iskustvo hranjenja u

autentično povezivanje roditelja i djeteta. Kroz pozitivna iskustva vezana uz hranjenje dolazi do ublažavanja teškoća hranjenja, ali i poticanja cjelokupnog razvoja djeteta.

Teškoće hranjenja zahtijevaju interdisciplinarni pristup, a u pozadini uspješnog rješavanja teškoća hranjenja nalazi se međusobna suradnja različitih stručnjaka. Rana razvojna podrška tima stručnjaka i programi usmjereni na obitelj preveniraju moguće teškoće rasta i razvoja, a roditelji i članovi obitelji se osnažuju za primjerenu podršku djetetova razvoja.

Ključne riječi: *teškoće hranjenja, terapijske tehnike, interdisciplinarni pristup, timska podrška*

adresa e-pošte za kontakt: kristina.klis@gmail.com

Plakati

PROJEKT ZAGRLI ME, ZAJEDNO MOŽEMO BOLJE-„DOBROBITI OBUČENOG PSA PREMA HOLISTIČKOM PRISTUPU (AAT - ANIMAL ASSISTED THERAPY I AAI - ANIMAL ASSISTED INTERVENTIONS) ZA MENTALNO I FIZIČKO STANJE DJECE“

Romana Misir¹, Renata Fridrih²

¹Obiteljski centar Područna služba Bjelovarsko - bilogorska, Bjelovar, Republika Hrvatska

²Društvo Naša djeca (Poliklinika za zaštitu djece i mladih Grada Zagreba), Sisak, Republika Hrvatska

Inovativan projekt obuke pasa prema holističkom pristupu (AAI - Animal Assisted Therapy i AAT - Animal Assisted Interventions) u radu sa vulnerabilnom skupinom korisnika. Idejni začetnik ovog specifičnog pristupa je Sigmund Freud prema kojemu intervenciju/terapiju potpomognutu psima koristi stručnjak (edukacijski rehabilitator, logoped, psiholog, liječnik...) osposobljen za rad sa životinjama posebno treniranima u ovu svrhu u okviru svog stručnog rada. Obučeni pas ima partnerski odnos sa svojim vodičem te aktivno sudjeluje u radu. Psi su pasmine *bichon havanese*, a sama obuka pasa odvija se kroz pet modula te prolaze 2000 radnih sati s vodičem u obuci. Prednosti ovog pristupa korisnicima su: lakše dostizanje rehabilitacijskih ciljeva, posebice u dijelu socijalne interakcije između korisnika i stručnjaka jer se dijete osjeća sigurnije i opuštenije te je ohrabreno ka spontanom ponašanju i komunikaciji. Većina ovih pozitivnih učinaka objašnjena je utjecajem hormona oksitocina koji se stvara u hipotalamusu i oslobađa krvožilni sustav i mozak kao odgovor na senzornu stimulaciju kao što su dodir, toplina i maženje psa.

Uključivanjem u ovaj projekt, ustanova socijalne skrbi Obiteljski centar Područna služba Bjelovarsko - bilogorska, odgovorila je na izazov inovativnosti u pružanju socijalnih usluga te je u savjetodavni i preventivni rad psihologinje koja je obučeni vodič i edukacijske rehabilitatorice uključila i psa Neru obučenu prema holističkom pristupu (AAI, AAT) te na taj način pruža podršku djeci, mladima i njihovim roditeljima. Individualna savjetovanja i grupni rad uz pomoć životinja prema procjeni korisnika Obiteljskog centra Područne službe Bjelovarsko - bilogorske rezultira brojnim dobrobitima te pokazuje visoku učinkovitost posebice kod djece koja su zanemarivana ili zlostavljana, djece čiji su roditelji u visoko konfliktnom odnosu tijekom i/ili nakon razvoda braka, djece sa specifičnim teškoćama u učenju te djece s teškoćama u ponašanju.

Ključne riječi: *djeca i odrasli, vulnerabilna skupina, holistički pristup, psi*

adresa e-pošte za kontakt: romanamisir3@gmail.com

PROCES PRILAGODBE NA ŽIVOT U ORGANIZIRANOM STANOVANJU

Dominika Jemrić

Centar za rehabilitaciju Zagreb, Republika Hrvatska

Centar za rehabilitaciju Zagreb, Dislocirana jedinica organizirano stanovanje

Z.B. je starosti 42 god. Cijeli život uz njega je brižna majka, s kojom živi u miru i sigurnosti. Ne voli promjene i treba mu puno vremena da prihvati nove ljude ili aktivnosti. Kolege iz udruge Korablja dugo su se trudili da bi zadobili Z.-ovo povjerenje. Godinama je njihov član, uključen je u sve aktivnosti koje provode, a izgradio je i prijateljske odnose i odnose povjerenja s njihovim članovima i zaposlenicima.

U međuvremenu, životne okolnosti su se promijenile pa je došao i trenutak za veliku promjenu u životu Z.B., odnosno preseljenje u Centar za rehabilitaciju Zagreb- Dislocirana jedinica organizirano stanovanje.

Preseljenje je važan trenutak u životu svih nas, i uvijek sa sobom nosi određenu napetost i stres. Osobe sa intelektualnim teškoćama susreću se sa istim izazovom. Uspješnost prilagodbe na nove životne uvjete i osobno zadovoljstvo ovisi o brojnim faktorima.

Prikaz procesa prilagodbe od upoznavanja Z.B. do preseljenja, primjer je dobre prakse. U ovom prikazu možemo vidjeti kako dobra suradnja različitih dionika iz kruga podrške osobe, uz osluškivanje njegovih potreba i odgovaranje na iste, rezultira zadovoljstvom čovjeka. Cijeli proces možemo podijeliti u pet ključnih faza; integrativna procjena u suradnji Korablje i CRZ-a, upoznavanje zastupnika sa Z.B. u njegovom sigurnom okruženju, postepeni dolasci u stan CRZ-a, evaluacije, izazovi i nova rješenja, te na kraju preseljenje u stan Organiziranog stanovanja.

Kroz ovaj primjer naglašena je odgovornost svih nas koji smo dio osmišljavanja i provedbe procesa u središtu kojih su osobe s intelektualnim teškoćama. Upravo o našem znanju, razumijevanju i angažmanu ovisi ishod jedne ovako velike životne promjene kao što je preseljenje i odvajanje od obitelji (majke).

Plakatom ćemo Vam prikazati put kojim smo Z. i mi prošli; od upoznavanja do Z.-ova zadovoljstva životom u stanu.

Ključne riječi: *procjena, suradnja, krug podrške, povjerenje, prilagodba*

adresa e-pošte za kontakt: jemricdominika@gmail.com

PRIMJENA RAZLIČITIH METODA RADA U SVRHU POTICANJA KOMUNIKACIJE KOD UČENIKA S VIŠESTRUKIM TEŠKOĆAMA

Ivana Jančić

V. Osnovna škola Bjelovar, Republika Hrvatska

Cilj ovog rada je prikazati primjenu individualiziranih postupaka te različitih metoda rada u svrhu poticanja verbalne i neverbalne komunikacije petero učenika s višestrukim teškoćama V. Osnovne škole Bjelovar. Djeca s višestrukim teškoćama karakterizirana su kombinacijom teškoća u obliku neuromuskularnih disfunkcija, kognitivnih teškoća te drugih fizičkih i senzoričkih nedostataka. Ove popratne teškoće ograničavaju učenje i sprječavaju dijete u izvršavanju različitih svakodnevnih zadataka. Razumijevanje i sposobnost uporabe govornog jezika i komunikacije često su ograničeni te umanjuju mogućnosti komunikacije s okolinom što dovodi do ograničenja prilika za učenje i postizanja razvojnih ciljeva. (Zemljak, Z.) Obzirom na to da djeca s višestrukim teškoćama imaju specifične načine na koje komuniciraju vrlo je važno formirati komunikacijski obrazac koji će odgovarati i njima, ali i njihovim partnerima u komunikaciji. Kako bi bili uspješni komunikatori, svi ljudi moraju usvajati, ali i uvježbavati brojne vještine komuniciranja. Neverbalna je komunikacija vrsta komunikacije na koju se većinski oslanjaju djeca s višestrukim teškoćama. Za slanje poruka ova populacija najčešće koristi cijelo tijelo te se pri tome većinski oslanja na partnere u komunikaciji da te poruke interpretiraju. (Jurišić, L.) Kroz postupke i metode koje će biti prikazane plakatom (Aktivno učenje, vizualna podrška, taktilni raspored, uporaba osvjetljenja za usvajanje rasporeda, uporaba komunikacijske ploče, senzorne priče, priče dodirrom), svakom učeniku ponaosob, nakon prikupljanja podataka o načinu komuniciranja u svakodnevnim situacijama (THE PRAGMATICS PROFILE of Everyday Communication Skills in Children), pružena je prilika da na sebi svojstven način komuniciraju s osobama u neposrednoj okolini i ostvare socijalne kontakte. Nama je pružena prilika da razumijemo što nam žele poručiti gestama, promjenom motoričke aktivnosti, promjenom ritma disanja, različitim intenzitetom glasanja, pogledom, promjenom izraza i boje lica. Plakatom koji će biti prezentiran želimo prikazati naš zajednički put otkrivanja i ostvarivanja bolje i kvalitetnije međusobne komunikacije.

Ključne riječi: *učenici s višestrukim teškoćama, komunikacija*

adresa e-pošte za kontakt: ivana.jancic1@skole.hr

OSOBE S INTELKTUALNIM TEŠKOĆAMA U INKLUZIVNOM VOLONTIRANJU

Ana Barišić Hlad, Jelena Tuđen Barić
Centar za rehabilitaciju Zagreb, Republika Hrvatska

Volontiranje kao koncept obuhvaća ulaganje svog slobodnog vremena, znanja i vještina za dobrobit drugih. Pri tome se podrazumijeva uključivanje na vlastitu inicijativu, bez potraživanja financijske naknade ili drugih materijalnih sredstava. Volontiranjem osoba postaje aktivnim sudionikom pozitivnih društvenih promjena, osnažuje se i razvija svoje kapacitete te širi mrežu socijalnih kontakata. Kroz inkluzivno volontiranje, koje se usko veže uz pojam socijalne inkluzije, osobe iz skupina koje su u riziku od socijalne isključenosti dobivaju priliku za ravnopravno sudjelovanje u društvenim zbivanjima. Na osobe s intelektualnim teškoćama, kao pripadnicima te skupine, tradicionalno se gleda kao na pasivne primatelje volonterskih usluga kojima treba pomoći. Njihovim uključivanjem u aktivnosti inkluzivnog volontiranja ova paradigma se mijenja. Osim što dolazi do stvaranja pozitivne slike o sebi, jačanja samopouzdanja i usvajanje novih vještina i znanja kod samih osoba s intelektualnim teškoćama, socijalna sredina ih ima prilike vidjeti kroz prizmu kompetentnih ljudi koji svojim djelovanjem mogu dati doprinos zajednici. Kroz odnos međusobnog davanja i primanja ruše se predrasude i stereotipi prema osobama s intelektualnim teškoćama, šire krugovi podrške i ostvaruje sama bit života u zajednici.

Centar za rehabilitaciju Zagreb, Dislocirana jedinica organizirano stanovanje, prepoznao je značaj ovog oblika volontiranja u koje su, sukladno interesima, uključene osobe s intelektualnim teškoćama koje koriste uslugu organiziranog stanovanja.

Ovim radom prezentirati će se prikaz slučaja aktivne uključenosti u zajednicu odrasle osobe s intelektualnim teškoćama kroz inkluzivno volontiranje. U suradnji s jednom zagrebačkom knjižnicom, osmišljen je koncept koji obuhvaća niz radionica u kojima ova osoba čita unaprijed dogovorene priče učenicima zagrebačke osnovne škole. Nastavno na pročitani priču, uz podršku zaposlenice knjižnice i učiteljica, provode se aktivnosti vezane uz pročitani tekst. Osim subjektivnog zadovoljstva, koje se javlja jer radionice povezuju osobi dvije bitne stvari u životu- ljubav prema književnosti i ljubav prema djeci, radionice su važne i zbog promjene perspektive okoline. Za vrijeme provođenja radionice ona je aktivni nositelj procesa te svojim primjerom pokazuje koliko osobe s intelektualnim teškoćama mogu doprinijeti zajednici kada im se za to pruži prilika.

Ključne riječi: *inkluzivno volontiranje, uključenost, krugovi podrške, knjižnica*

adresa e-pošte za kontakt: ana.barisic@gmail.com

KOMUNICIRAMO SLIKAMA

Emili Kuhar, Renata Kos

Centar za odgoj i obrazovanje Tomislav Špoljar, Varaždin, Republika Hrvatska

Jedna od važnih ljudskih osobina je sposobnost komunikacije. Da bi ona bila uspješna važno je dobro prenijeti informacije, izraziti svoje misli i osjećaje. Najčešće se izražavamo govorom. No što kada govor nije razvijen ili je nerazumljiv za okolinu, kada ne možemo opisati kako se osjećamo i što želimo?

Ovim radom želimo prikazati kako dječak koji nema razvijen govor upotrebom potpomognute komunikacije (komunikacijske ploče) komunicira s učenicima u razredu. Potpomognuta komunikacija (PK) integrirana je skupina sastavnica koja uključuje simbole, pomagala, strategije i tehnike koje korisnici rabe s ciljem jačanja komunikacije (ASHA, 1991).

Komunikacija je temelj svih aspekata učenja i prožima sve aspekte odgojno-obrazovnog procesa i svi učenici moraju učinkovito i djelotvorno komunicirati da bi mogli ravnopravno u njemu sudjelovati. Učenici s teškoćama u razvoju mogu imati složene komunikacijske potrebe i možda ne mogu komunicirati govorom, stoga zahtijevaju upotrebu potpomognute komunikacije kako bi uspješno sudjelovali u nastavnom procesu i usvojili predviđene nastavne sadržaje. Bez mogućnosti funkcionalnog komuniciranja, djeca sa složenim komunikacijskim potrebama zaostaju sve više za svojim vršnjacima te su im mogućnosti za socijalizacijom, opismenjavanjem, usvajanjem jezičnih vještina vrlo ograničene.

Dječak je do studenog ove školske godine pohađao redovnu školu i nije koristio nikakvo komunikacijsko pomagalo. Sredstva komunikacije koje dječak koristi vrlo su oskudna (prirodne geste, facijalna ekspresija, nekoliko riječi koje izgovara šapatom). Prvog tjedna u našem Centru uključen je u logopedске vježbe. U dogovoru s majkom logopedinja i razrednica kreiraju komunikacijske ploče. Komunikacijska ploča je ploča koja prikazuje fotografije, simbole ili ilustracije kako bi se osobama sa složenim komunikacijskim potrebama omogućilo da se izraze. Korisnik komunikacijske ploče komunicira tako da pokazuje na simbole koje sugovornik interpretira. Komunikacijske ploče mogu varirati i u složenosti i u vrsti tema koje pokrivaju. Svaka komunikacijska ploča, ovisno o svrsi i mjestu na kojem je postavljena, ima poseban vokabular putem kojeg se korisnici mogu izraziti u određenoj situaciji.

Neke od ploča stavljene su na vidljivo mjesto u učionici te se i ostali učenici u razredu uče služiti njima. Učenici su odmah prihvatili ovakav način komunikacije i smatraju ga zabavnim, a dječak se osjeća prihvaćeno.

Ključne riječi: potpomognuta komunikacija, komunikacijske ploče, vokabular

adresa e-pošte za kontakt: renata.kos@skole.hr

Radionice

VIŠEOSJETILNO PRIPOVIJEDANJE – UČENJE SVIM OSJETILIMA

Hrvoje Bogojević, dr.sc. Vanja Marković, Lea Radolović
Škola za odgoj i obrazovanje - Pula, Republika Hrvatska

Radionica je namijenjena svim sudionicima koji se žele na praktičan način upoznati s izvođenjem aktivnosti višeosjetilnog pripovijedanja. Na radionici će polaznici dobiti informacije o osnovnim pravilima odabira priče za višeosjetilno pripovijedanje, odabiru podražaja i mogućnostima izvođenja ove aktivnosti te očekivanim benefitima ovog načina rada s učenicima s teškoćama u razvoju.

Također, kroz vođeni praktičan rad, sudionici će se i sami okušati u pripremi i izvođenju priče prema metodi višeosjetilnog pripovijedanja te dobiti *feedback* voditelja koji će im pomoći da unaprijede vlastitu praksu.

adresa e-pošte za kontakt: vanja.markovic@skole.hr

PRIMJENA DRAMSKIH TEHNIKA U OKVIRU POSEBNOG KURIKULUMA HRVATSKOG JEZIKA

Mirjana Hrestak¹, Damir Miholić²

¹Centar za odgoj i obrazovanje Krapinske Toplice, Republika Hrvatska

²Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Republika Hrvatska

Dramska metoda potiče sinergiju procesa kreativnosti i izražavanja u cilju koji može biti različit od stvaranja umjetničkog djela, odnosno predstave. Svoju ulogu ova metoda pronalazi i u proradi širokog spektra sadržaja u okviru edukacijsko-rehabilitacijskog procesa, odnosno rada s učenicima s teškoćama u razvoju. Upravo zbog svoje univerzalne, razvojno utemeljene, holističke i istovremeno simboličke prirode, dramsko izražavanje predstavlja način spoznavanja koji za učenike s teškoćama u razvoju može biti prihvatljiviji i više u skladu s njihovim mogućnostima od nekih drugih načina usvajanja znanja i vještina.

U okviru radionice sudionicima će, kroz osobno iskustvo, biti prezentirane opće odrednice dramske metode te nekih njezinih mogućnosti koji mogu potaknuti učenike koji se obrazuju po *posebnom programu uz individualizirane postupke* na stjecanje novih znanja i vještina u okviru nastave *hrvatskog jezika*, odnosno u području *jezika i komunikacije*. Bit će naglašena motivacijska uloga dramskog izražavanja, kao i njegova motorička, senzorička i komunikacijska komponenta, što su sve alati za razumnu prilagodbu nastavnih sadržaja vezanih uz usvajanje pravila govornog jezika, bilo u svojoj gramatičkoj ili pragmatičkoj funkciji. Bit će prezentirani praktični primjeri određenih nastavnih jedinica za učenike različitih odgojno obrazovnih sposobnosti i različite razine funkcionalnih sposobnosti, odnosno prethodno usvojenih znanja i vještina .

Ključne riječi: *dramske tehnike, posebni kurikulum, individualizirani postupci, jezik i komunikacija*

adresa e-pošte za kontakt: damir.miholic@erf.unizg.hr

SENCastle - NOVI SENZORNI PROIZVOD ZA RAD S DJECOM S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU

Mateja Vukašinec

Centar za odgoj i obrazovanje Velika Gorica, Republika Hrvatska

Kroz ovu radionicu cilj nam je prvenstveno definirati moguće oblike senzorne pauze ovisno o djetetovim senzornim potrebama. Pokazat ćemo kako stvoriti senzorne pauze za djecu s teškoćama u razvoju primjenom elemenata senzorne integracije i asistivne tehnologije te omogućiti sudionicima isprobavanje samog SENCastle-a s ciljem upoznavanja dobrobiti primjene ovog proizvoda u svakodnevnom radu s djecom s teškoćama u razvoju. Sudionici radionice imati će prilike vidjeti i sami isprobati jastuke koji pružaju četiri različite vrste senzornog unosa. Zatim će imati prilike isprobati tematske senzorne kartice i dobiti konkretne smjernice kada se određena kartica koristi ovisno o tome o kojem obliku senzorne pauze je riječ. Cilj radionice je približiti dobrobiti primjene SENCastle-a u svakodnevnom radu i demonstrirati kako korištenje asistivne tehnologije i zadovoljavanje senzornih potreba djeteta je itekako moguće u različitim životnim okruženjima.

adresa e-pošte za kontakt: mateja.vukasinec@gmail.com

MOJA ULOGA EDUKACIJSKOG REHABILITATORA

Tajana Zlatarić

OŠ Matije Petra Katančića, Valpovo, Republika Hrvatska

Svi imamo različite uloge u svom životu već od rođenja (kad postajemo kćerke/sinovi, braća/sestre...), zatim perioda školovanja (uloga učenika, studenta, prijatelja, sportaša, umjetnika...), preko odrasle dobi (uloga partnera, supružnika, roditelja...) pa do profesionalne karijere kad se nađemo u svojim ulogama edukacijskih rehabilitatora. Nisu nam sve uloge u životu podjednako ostvarene ili važne, a s nekim se ulogama jako identificiramo te one postaju velik i neodvojiv dio našeg identiteta. U ovoj iskustvenoj psihodramskoj radionici ćemo istražiti u kojoj mjeri je uloga edukacijskog rehabilitatora dio našeg identiteta, kakav je naš odnos prema toj ulozi te koliko su nam jasno postavljene granice unutar te uloge. Na početku radionice planirane su igre za upoznavanje i zagrijavanje grupe, koristit će se i asocijativne karte te će sudionici imati priliku ući u svoju ulogu edukacijskog rehabilitatora te istražiti odgovore na postavljena pitanja.

***Ključne riječi:** igre za upoznavanje i zagrijavanje, asocijativne karte, ulaženje u uloge*

adresa e-pošte za kontakt: tajana.zlataric@gmail.com